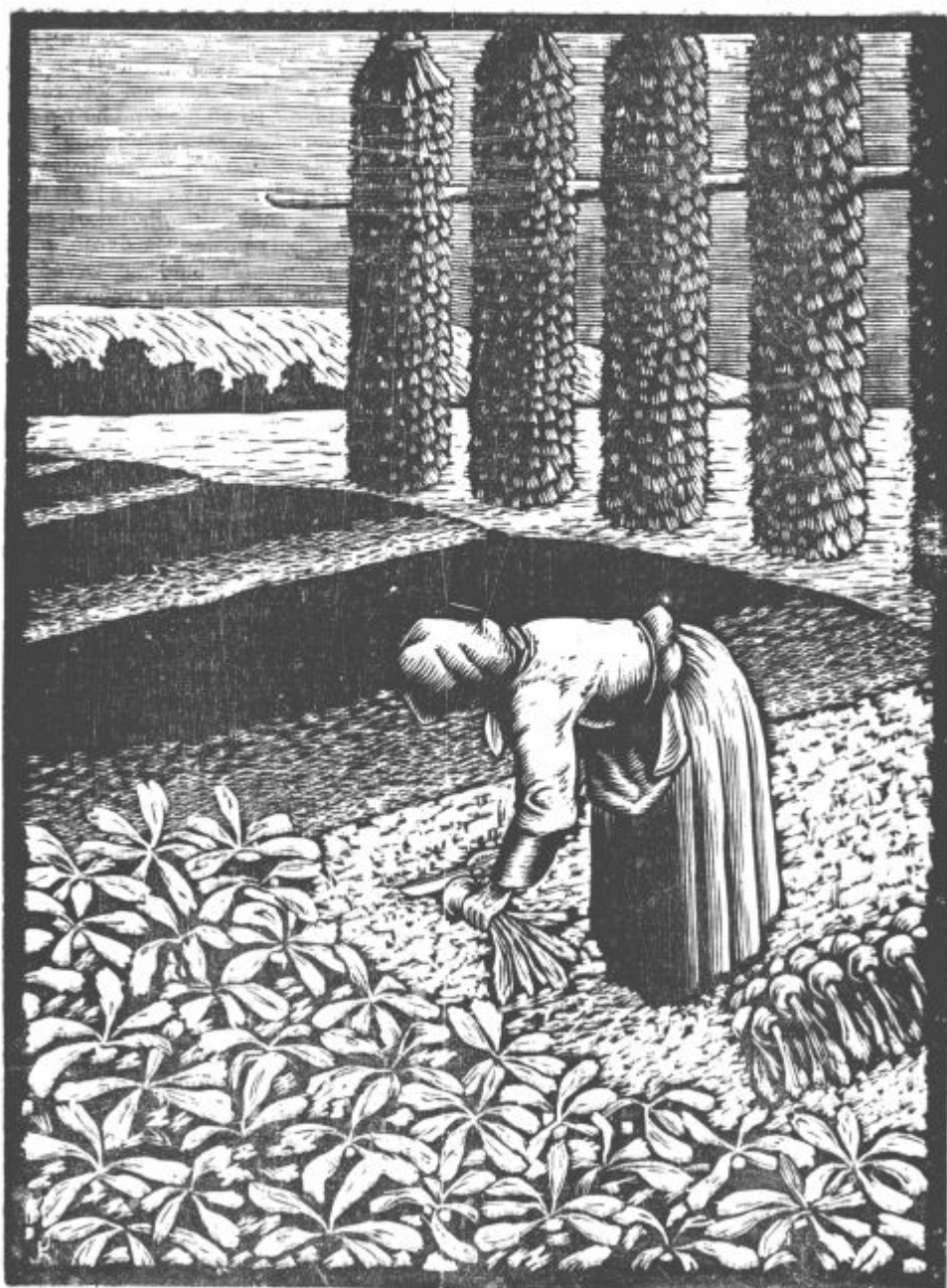

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 21.

V LJUBLJANI, 19. NOVEMBRA 1933.

KNJIGA 14.

JOS. KLADNIK

ZIMA SE BJAŠE (lesorez)

KAKO POJMUJE SODOBNA ANTROPOLOGIJA ČLOVEŠKE RASE

PRIV. DOC. DR. B. SKERLJ

Kdor sliši besedo rasa, ki se danes sliši lahko jako pogosto, si misli navadno, da je to pojem, ki ima svoj popolnoma določen obseg in vsebino. Žal danes še ni tako. O rasah govorimo navadno n. pr. v živalstvu v precej drugem smislu kot pri človeku. Posebno radi istovetijo nekateri ljudje raso več ali manj z narodom. Vendar se moramo zavedati, da je narod popolnoma etnografski, rekli bi kulturna, dušesloven pojem, do čim rasa naravoslóven. Potem lahko razumemo, da ne moremo in ne smemo govoriti o kakšni slovanski ali germanski rasi. Takšnih ras ni. Pač pa sta obe te narodni skupini sestavljeni iz ras, in narobe je rasa lahko razdeljena na več narodov.

Lahko je za ta ali oni narod ena rasa ali pa (bolj pogosto) mešanica ras tipična, tako da lahko govorimo o tipičnih telesnih lastnostih narodov, vendar pa nikoli ne moremo govoriti n. pr. o židovski rasi, pogreška, ki je morda najpopularnejša. Res je, da razberemo Žida in ga spoznamo iz velike skupine ljudi navadno na prvi pogled, toda nikoli ni predstavnik samo ene rase, temveč vsaj dveh, in sicer prednjeazijske in te, v katere okolici živi. Žid ima lahko modre oči in svetle lase in navzgor zavihan nos in vendar ga spoznamo za Žida n. pr. po laseh (ne po barvi), po ušesih, po debelejših ustnicah itd.

O pojmu rasa, kot ga hočemo tukaj razumeti, še par besed: Ena izmed najboljših definicij* je E. Fischerjeva, ki pravi približno, da je rasa skupina ljudi, ki se po dednih znakih razlikuje od druge take skupine. (Bolj natančno definira Weidenreich: Rase so skupine ljudi, ki imajo nekatere medsebojno vezane in v nekih mejah se izpreminjajoče vrstne znake skupne in ki te znake obdržijo tudi v izpremenjenih življenjskih pogojih, in v izpremenjeni okolici brez večjih prekoračitev onih meja.) N. pr. Črnici (Zamorci), ki so jih prevažali v Ameriko kot sužnje, so ostali Črnici, čeprav so se v obrazu ma-

lo »amerikanizirali«. Pri tej priliki lahko takoj tudi opozorimo na to, da s torej svojo narodnost gotovo izgubili in jo zamenjali z drugo, ostali pa so Črnici.

V glavnem gre pri rasi, oz. rasah, za kombinacijo dednih znakov. Glede nastanka rasnih znakov se omejimo le na nekatere najzanimivejše podatke. Barva kože, oči in las so gotovo oni znaki, ki jih takoj opazimo, pri Belcu bolj poslednje dvoje, pri »Nebelcu« prvo. Moramo se zavedati, da osnovni činitelji, ki povzročujejo vse te znake z navidezno velikimi razlikami, niso posebni za Belca, Črnca itd. Zmeraj imamo isti pigment (barvilo), mogoče dva, ki sta nakopičena tu v večji množini, tam v manjši, tu v spodnjih plasteh kože, tam tudi v vrhnih. In isti pigment (ali dva) povzroča vse odtenke barv oči in las. Kaj je ta pigment, tega še danes popolnoma natančno ne vemo, dasi se zdi, da se je posrečilo Jankowskemu, Sallerju in Maroskeju razložiti njegov kemizem.

Pri barvi kože, oči in las gre torej za skupino znakov, katerih povzročitelj je vsem ljudem skupen in s tem tudi eno potrdilo na vprašanje, dali so ljudje enotnega, skupnega izvora. Da je tako, nam dokazuje n. pr. tudi to, da so vsi ljudje med seboj plodni, in to pripadniki celo najbolj specializiranih ras, kot so n. pr. ameriški »Indijanci«, Avstralci, Hotentoti in Grmovnjaki (Bušmani).

Vprašanje po skupnem izvoru je važno zato, da se lahko pravilno orientiramo v današnji človeški mešanici. Kajti od tega skupnega izvora so se izobličile veje — rase — tako med seboj različne (kot ravno n. pr. Belec in Crnec), da tega skupnega izvora skoro ni spoznati. Šele z globljim preiskavanjem se zdi jasno: saj je n. pr. Rumeneč prav tako zasnovan kakor mi. Saj tudi tam lahko razlikujemo dva stalno se ponavljajoča telesna konstitucijska tipa, ozkotelesni (leptosomni) in širokotelesni (evrisomni). Ozkotelesni tip ima dolgo ozko telo, dolg obraz, dolg raven ali orlovski nos, blizu si stoječe oči, širokotelesni pa široko, kajkrat debelo telo, okrogel

obraz, kratek raven ali bolj sedlast nos, z bolj od sebe oddaljenimi malimi očmi; oba tipa se tudi v telesni notranjosti precej dobro razlikujeta. Tudi tu vidimo kombinacijo znakov, toda čisto drugih kot so rasni.

To moramo namreč dobro ločiti: Med tem ko se ti znaki (torej vsaj dveh konstitucijskih tipov) pojavljajo povsod po svetu in s tem tudi podpirajo nauk o skupnem nastanku vsega človeštva, so rasni znaki ravno oni, ki na videz globoko režejo v to enotnost. Med poslednje znake pa spadajo ravno tudi barve kože, oči in las, dalje oblika lobanje, telesna visokost, nekatera razmerja itd. Lahko postanejo tudi konstitucijski znaki rasni, toda vezani v kombinacijo z obliko lobanje ali kompleksijo (kakor imenujemo skupino barv kože, oči in las).

O teh najvažnejših rasnih znakih si moramo narediti natančnejšo sliko. Pred vsem nam jih more pojasniti njihov nastanek in razvoj — njihova biografija, kakor bi lahko rekli.

Pračlovek se je iz svoje pradomovine, ki je bila prav verjetno nekje okoli Sredozemskega morja (glavni zastopnik te teorije je ameriški Čeh A. Hrdlička), morda celo v Evropi (kar je prav letos postalo spet dvomljivo), razširjal po sili prilik v zmerom bolj oddaljene kraje. To se pravi, da so ga k temu prisilile vnanje okoliščine, bodisi slab lov, bodisi bolezen, naravne katastrofe (potresi, vulkanski izbruhi i. dr.), morda pa tudi preveliko ali prehitro razmnoževanje. Najbrž se je razširjanje iz pradomovine vršilo valovito. Tako je prišel človek v severne kraje, kamor je šel na koncu ledne dobe za svojo glavno divjačino, za severnim jelenom; na drugi strani se je širil na jug in vzhod.

Kakor rečeno, so ga k takemu preselejevanju, ki se je izvrševalo neizmerno počasi, brez vseh umetnih sredstev, prisilile vnanje okoliščine, kratko: okolje. To je gotovo imelo tudi vpliv na izoblikovanje in favoriziranje izvestnih telesnih lastnosti. Moramo si predstavljati (kar velja še dandanes), da so zmerom nastajale male (dedne) spremembe (variacije), ki so bile recimo bolj ugodne za ta ali oni kraj, ki so drugemu sploh bolj ugajale in ki so se tako nekako naravno ali umetno gojile in uveljavile, dokler iz prvotnih dednih variacij (ali mutacij) ni nastala več ali manj specializirana

skupina plemenskih in rasnih znakov.

Med prirodoslovnimi vedami črpa zlasti antropologija še vedno rada iz genialnih idej Ch. Darwina o selekciji (izberi). Saj nam človek mimo že omenjenih naravnih in umetno gojenih izprememb najlepše kaže vpliv dolgotrajne domestikacije (udomačenje, prim. domače živali). Ne samo prisposabljanje kraju, ne samo estetika telesa, ki igra tako veliko vlogo pri spolni izberi, temveč tudi stanovanje, ogenj, umetno pripravljena (pečena, skuhana itd.) hrana, obleka so vplivali na človeka.

Vso to izbero moramo spraviti v sklad z naukom o podedovanju in temu cilju se danes tudi že močno približujemo. Saj smo slišali že pri definiciji pojma »rasa«, da gre pri nji za dedne znake. In iste pojme, s katerimi shaja in se izraža vsa genetika (nauk o podedovanju), rabi tudi moderna antropologija, ravno s posebnim ozirom na rase.

Tudi v antropologiji razlikujemo med dominantnimi (krijočimi) in recesivnimi (kritimi) znaki. Vemo n. pr., da je rasni znak »plavi lasje« recesiven proti znaku »rjavi lasje« ali »črni lasje«, torej da marsikateri temni lasje krijejo zaradi njihove večje biološke vrednosti svetle lase. Isto je z očmi. Ne pa z barvo kože. Vemo tudi, da se n. pr. židovski nos podeduje jako trdovratno itd. Vedno pa moramo misliti na to, da se pri (rasnem) mešanju ne podeduje cela skupina znakov, temveč samo posamezni znaki, prav za prav celo le posamezne dedne »vloge« (geni). Tako si moremo razložiti n. pr., da nastopajo svetle oči s temnimi lasmi, kar je včasih zanesljiv znak mešanja (med Slovenci zelo razširjena kompleksija!). Zakaj »vloge« (geni) za barvo oči so drugi kot so geni za barvo las. Obliko nosu pa določa n. pr. 5 genov.

Podedovanje posameznih znakov se vrši torej popolnoma samostojno in edino okolje pripomore k temu, da so navidezno dedne cele kombinacije. Tak vpliv okolja je n. pr. zakon med dvema čistokrvnima Črncema ali med čistokrvnima svetlima severnjakoma. Tip nordijske rase nam kaže človek, ki ima dolgo lobanjo (ne okroglo, kakor jo imamo n. pr. mi), ima svetlo rožnato kožo, modre oči in plave lase in je velik okoli 173 cm, poleg drugih, manj opaznih znakov. Tak

človek je nosilec večinoma recesivnih znakov (dednih »vlog«), ki jih temnejši človek (n. pr. našega dinarskega tipa) z okroglo glavo v razmeroma kratki dobi spremeni v svoj prid. Nordijski človek je biološko najbolj podoben domači živali, ki je najbolj izgubila zvezo z naravo. Koža nordijca ne izdrži tropskega sonca, svetli, malo pigmentirani lasje ne krijejo zadostno pred sončnimi žarki itd. Sploh moramo vobče smatrati nordijca za biološko šibkejšo raso človeka.

Da je barvilo (pigment) tako važno, kar se tiče sonca in sploh narave, nam dokazujejo južni (tropski) kraji na eni in severni (arktijski) na drugi strani. Belec ne zdrži v tropah, ne samo zaradi pomanjkanja barvila, temveč tudi zaradi svojih ostalih rasnih znakov. Tudi Črnc je močno specializiran ter ne izdrži severnih krajev. Ta podleže v hladu jetiki, oni v toploti črevesnim boleznim.

Najbolje je v tem oziru za Rumence. Znana stvar je, da se množijo n. pr. Japonci tako, da so z lahkoto preboleli strašne izgube po velikem potresu leta 1923.; tako, da se izseljujejo v kar največjem številu z rodnih otokov. Prav tako Kitajci. Amerika in tudi že Evropa govorita o »rumeni nevarnosti«. To je samo življenjska sila razmeroma nespecializiranelega plemena, ki se brez smrtne nevarnosti seli na sever ali jug in pri tem le jako malo spreminja svoje znane rasne znake. Povsod se z enako silo množi, dela in je vsako hrano, je najbolj odporna proti jetiki, spolnim in črevesnim boleznim. Neplodnost pomeni smrt vsake rase in naroda in stega stališča moramo presojati tudi velike politične dogodke (kakor n. pr. rumeno nevarnost).

Specializiranje posameznih ras povzroča najpogosteje geografska odločenost in domestikacija (udomačenje). To sta gotovo glavna činitelja, ki vplivata na človeka in ki sta tudi povzročila rasne znake. To pa seveda najbrž ne tako direktno, kot navadno mislimo, temveč n. pr. mogoče po posredovanju žlez z notranjo sekrecijo, kot to posebno poudarja sir A. Keith. Vemo, kakšen vpliv ima n. pr. ščitna žleza na telesni razvoj, vemo o možganskem prive-

sku, vemo o nadledvicah in vemo o spolnih žlezah.

Vse te žleze lahko ustvarjajo s svojim različnim delovanjem, izločevanjem hormonov, patološke (bolezenske) oblike, toda tudi normalno so mogoče variacije, ki niso patološke, ki so pa lahko podlaga rasnim znakom. Moremo si n. pr. predstavljati, da deluje možganski privesek pri Belcu bolj intenzivno kakor pri Rumencu. Prvi so namreč večji, imajo izrazitejši nos in brado — sploh so, kakor bi lahko rekli, bolj »akromegalni«. Rumenci in Črnci so v primeri z Belci manj razviti, infantilnejši, pri njih spolne razlike niso tako izrazite, kakor so pri Belcu. Slednje se dá razložiti tudi z različnim delovanjem spolnih žlez. Nadledvice pomagajo pri odstranjenju pigmenta iz kože, na drugi strani pa lahko povzročajo »bronzovo« bolezen — (morbus Adisoni) — lahko si torej mislimo, da ta žleza pri rumenorjavkastih Mongolih ne deluje tako kot pri Belcih. Drugače je pri Črncih. To naj zadostuje, da uvidimo velik vpliv teh malih žlez z notranjo sekrecijo in da spoznamo osnove Keithove razlage nastanka rasnih razlik.

Videli smo, da smatra antropologija rase kot dedno več ali manj ustaljene varietete ene in iste vrste — človek (homo sapiens). Vse razlike niso tako velike, da bi dovoljevale govoriti o več vrstah, ki so 1. med seboj plodne, 2. ki imajo vse vsaj dva konstitucijska tipa, 3. iste žleze z notranjim izločevanjem, toda z različno intenziteto, 4. ki so vse podvržene istim vnanjim vplivom in 5. ki vse na isti način reagirajo.

Koliko je danes ras in katere so na svetu, kakšne v Evropi, je pa težko reči, ker se danes človek meša tako kot še nikoli prej. Geografska razdalja, geografska odločenost, so danes prežite stvari in ljudje so se tako rekoč pred našimi očmi tako pomešali, da danes dokaj težko izločamo rasne tipe. Bili smo na poti k razcepitvi, toda sedanja panmiksija zabrisuje rasne razlike. Najti prvobitne rasne tipe, je pa ena najzanimivejših nalog antropologije. Zakaj neki znaki opravičujejo mnenja o čistih rasnih tipih, celo v Evropi.

MARTIN LUTHER

MODERATUS

Pred 450 leti, dne 10. novembra 1483, se je rodil v Eislebnu, v rodbini rudarja iz kmečko-podložniškega sloja, Martin Luther, eden največjih verskih reformatorjev krščanstva.

Njegovi nauki so globoko odmevali tudi v duši slovenskega ljudstva. Martin Luther je duhovno rodil Primoža Trubarja in Trubar je rodil slo-

vensko književnost. Verska reformacija, stremeča po večnih idealih evangeljskega krščanstva, je izvršila velikovito delo tudi v stvarih posvetnega življenja. Nedvomno je bil to eden najpomembnejših pojavov na časovni meji prve in druge polovice drugega tisočletja po Kristovi smrti. Sredozemski narodi, zlasti Italijani, so ob tem času obnavljali staro humani-

B. Zimmermann: MARTIN LUTHER (lesorez)

posmeh. Toda ta regionalna zmaga ni bila odločilna za vso reformacijo. Evropa se je morda za tisočletja razcepila v tri svetove: v rimskega, v protestantskega in v vzhodno-pravoslavnega. Njenemu edinstvu je to sicer škodovalo; proces kulturnega izenačevanja je bil zaustavljen, nade v ustva-

avguštinski menih, doktor rimske teologije in oznanjevalec novega evangelijskega bogoslovja, Martin Luther, je nehote in nevede postal predhodnik vseh poznejših duhovnih revolucij narjev Evrope. Papeštvo je z njim doživelo daljnosežni poraz, ki mu ga ne bo moglo nikdar odpustiti. Zedinjenje

PRIMOŽ TRUBAR (lesorez E. Justina)

ritev evropske politične enote so bile preložene v bodočnost, ki je še danes nedogledna. Nedvomno bi katoliška Cerkev, spojena z renesančnimi ideali, lažje dosegla tisto edinstvo Evrope, ki jo danes označujemo s Pan-evropo in ki bi ga mogla izvesti samo mednarodno priznana moralna sila. A sama kultura je imela od tega prodora sredobežnih sil v verstvo in filozofijo samo korist. Protestantizem je omogočil narodna gibanja, njegove ideje so kumovale vsakemu narodnemu preporodu v Evropi, četudi ga je vodila katoliška duhovščina; njegova verska dialektika je omogočila poznejšo sociološko dialektiko. Nekdanji

katoliških in protestantskih kristjanov je danes verska utopija, saj so katoličani proglasili protestante za krivoverce, to pa pomeni, da sta protestant in katolik kakor ogenj in voda: dva elementa, ki se izključujeta.

Martin Luther je bil robusten narave, Nemec do kosti. Njegovi spisi predstavljajo za nemško literaturo ogromno vrednoto, zaklad, ki iz njega nevede še vedno črpa. Njegov prevod svetega pisma v nemščino je pomenil prvo in najodločilnejšo zmago nemščine nad latinščino. Njegovi »Tischgespräche« so polni zdravega duha in humorja, ki se ne ustraši niti opolzkih besed. Izdaja Luthrovih

Zbranih spisov obsega šestdeset nemških knjig, trideset latinskih in za dvajset knjig pisem, kar priča o Lutherovi vprav ogromni pisateljski delavnosti.

Goethe je dejal o Luthru, da je svet osvobodil okov borniranosti. Temu moremo pritrditi le pogojno. Sam Luther je bil vzlic svojemu znanju omejen duh, kakršen je pač vsak verski oznanjevalec; rušil je dogme, a dogmatično trdovratno branil svoje stališče. Iz znanosti se je norčeval, Kopernikov revolucionarni nauk o vesoljstvu je odklonil enako kakor slednji rimski teolog takratnega časa. V rimskem cerkvenem sistemu ni videl niti trohice dobrega, odkar se je z njim ločil. Nasproti drugovercem je bil vse kaj drugega nego strpen. Na njegovo dejanje in nehanje je mnogo vplival tudi čas, v katerem je živel. Iz vznemirjenih, razkvašenih narodov so vreli sveži tokovi, nastajalo je novo,

še ostro in sirovo kulturno ozračje, ki bi v njem bolj umerjena in starostno-modra doba videla razkipelost barbarstva. Zaradi tega se reformacija na se veru razločuje od renesance na jugu tako, kakor se razločuje mladostno vihrav, od idealov razgret mladenič od modrega, malce skeptičnega in finega moža.

Brez zveze z Luthrovo 450letnico, vendar pa v letu njegovega jubileja, dobivamo Slovenci knjigo, ki bo najlepša počastitev tega duha, čigar kvas je dvignil tudi nas, namreč Antologijo naših protestantskih pisateljev.*) Ta uporni doktor teologije je še danes sveto ime pri slovenskih evangelizacijah v Prekmurju, edinih izmed Slovencev, ki so skozi viharje štirih stoletij obvarovali luč, katero sta prižgala Luther in pri nas Trubar.

*) Izide okrog božiča pri Tiskovni družini.

PRVI SNEG NA PLANINAH

TRAGEDIJA V PREPADIH ANDOV

LEO GERWILLE-REACHE

NADALJEVANJE

Rešen!

Ko je vzšlo drugi dan sonce, se je Guillaumet znašel pod 3000 m visokim prelazom, ki ga je moral prekoračiti. Zdaj s te, zdaj z druge strani je poskušal priti na vrh, pa se mu ni posrečilo. Vselej mu je zastavila pot skalnata stena ali prepad, da se je moral zmerom znova vračati k izhodišču in iskati nove smeri, ki mu je vsaka izpila košček življenja.

Kožuhovinasti škornji so mu že zdavnaj raztrgani padli z nog in nesrečnež je čutil, kako mu noge počasi zmrzujejo. Vsak čas se je moral ustaviti, da si jih je otrl s snegom in jih za nekaj trenutkov zavil v svoj šal, da bi se ugrele. Med tem je nekajkrat slišal nad seboj brnenje letal, toda zdaj ni imel niti toliko poguma več, da bi dvignil glavo za varljivo nado.

To je bil tretji dan njegovega pohoda. Čeprav je do skrajnosti napenjal moči, ni prehodil v desetih urah niti tri kilometre. Z rokami si je moral izdirati noge iz snega. Zjutraj je vrgel s sebe letalsko odelo, ker ni imel več moči, da bi ga nosil. Torbico z živežem je pustil nekje zadaj, češ da bo lakoto že premagal, žejo si bo pa gasil s snegom.

Njegova hoja je oslabela v opotekanje. Noge so mu tako zatekle, da je moral prerezati usnje na čevljih. Na rameh ni mogel prenašati niti najmanjše teže več in roke je imel tako obtolčene in odrte, da se ni mogel več čvrsto oprijemati. Ko mu je zgradil pot hudo urnik, je opazil, da tudi električne svetilke nima več. Od skale do skale je moral skakati čez strugo in pri vsakem skoku se mu je izvil strašen krik bolečine, ki mu je pri tem naporu s stoterno silo trgala telo. Na neki skali je omahnil in vodni tok ga je odnesel in treščil ob ostro pečino, po kateri se je bolj mrtev kot živ potegnil na drugi breg. Ne sreča, ampak jeklena volja ga je spet rešila pogina...

Ponoči je bil še zmerom na potu. V premočeni obleki je še huje trpel mraz. In zdaj ni imel niti svetilke več, svoje male prijateljice, ki ga je poprej spremljala v temi. Če bi se ustavil, da si oddahne, bi primrznil na tla v svojem ledenem oklepu. Le mrzlica, ki ga je stresala čedalje huje, je branila, da obleka

ni zmrznila na njem. Ta dan je užival samo še bilje, ki ga je napulil med skalovjem, in sneg, s katerim si je gasil pekočo žejo.

Odkar je izgubil kovčeg z živežem, je bil prepričan, da je izgubljen, da bo moral umreti od lakote, če poprej ne pogine od utrujenosti. S kovčegom je izgubil vse, celo sedež, na katerem se je lahko vsaj malce odpočil, ne da bi mu bilo treba trepetati pred smrtnim spancem. Usojeno mu je bilo do smrti ostati pokoncu kakor blodečemu židu.

Nepremagljiva trudnost ga je vrgla na tla.

Kako sladko bi se počivalo v mrazu na trdem skalovju. Ali čim so se mu sklenile trepalnice, mu je vstala pred očmi blažena prikazen in ga prebudila.

»Ne, stoje moram umreti!« je kriknil. S poslednjimi močmi se je postavil na noge. — Bilo je zadnjikrat. Omahnil je nazaj na zemljo. Vsi gorski vršiči bleščeči od snega so mu zaplesali pred očmi, ki so pa, vnete in razboljene od premočne luči, videle le še mrakove.

Pilot je dokončno opustil borbo. Široko se je zleknil po tleh, da bi vsaj poginil kolikor toliko udobno. Mahoma pa ga je spet spreletel nemir.

»Ali si blazen, Guillaumet, da boš kar tukajle poginil, kjer te živa duša ne bo mogla najti? — Spravi se pokonci in naprej, da bodo našli vsaj tvoje truplo, drugače mala ne bo dobila pokojnine. Kaj pa ona? Od česa bo živela tvoja žena, če ji ne plačajo zavarovalnine?«

Oprijemajoč se za skale se je dvignil na kolena. Tako se je plazil naprej po grapi in jokal od gneva in bolečin. Zmedenega pogleda, kakor ga imajo umirajoči in grizoč si pesti se je oziral krog sebe, iščoč dobro vidnega mesta, kjer bi spomladi, ko bo skopnel sneg, reševalci lahko našli njegovo truplo. Moral je najti tak prostorček, moral zaradi pokojnine in zavarovalnine, moral ga je najti za svojo nežno ljubezen.

Obseden od fiksne ideje je ponavljal: »Gospodje ji ne bodo plačali, dokler niso popolnoma prepričani, da si poginil. Potreben jim je tvoj kadaver, da bodo mirni...«

Visoko v bregu pred seboj je uzrl velikansko ploščato pečino. »Kakor miza gigantov,« si je dejal, »kakor nalašč za

mrtvaški oder.« Po trebuhu se je začel plaziti proti njej.

»Uh, uh, kar nobene sape ni več v tehle prsni in nobene krvi več v srcu,« je stokal.

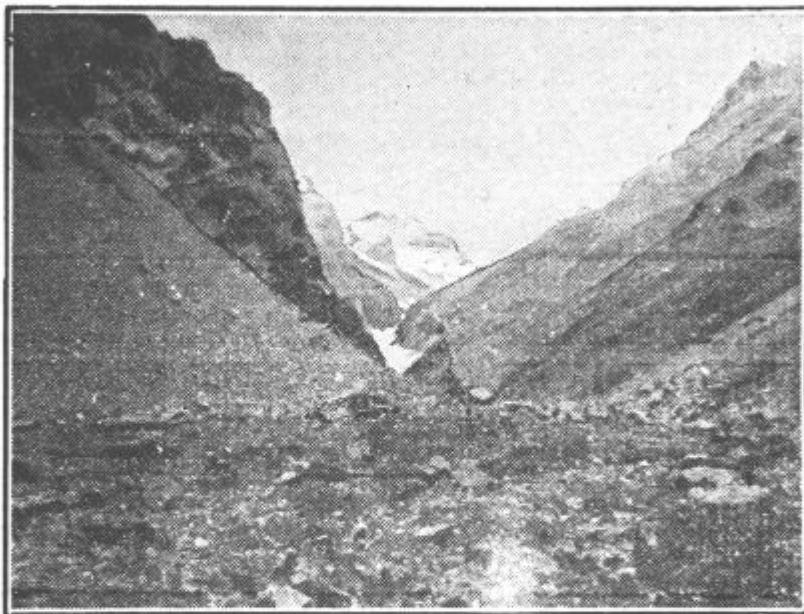
Samo še mogočna ljubezen ga je gnala, da je s krvavečimi prsti grabil v skalovje in se vlekel na polico. ... »Eh, njena pokojnina« ...

Zdaj se je zvalil na skalo. Zdaj je miren, zdaj si lahko za vedno odpočije. Svoji ljubezni je žrtvoval svoje posled-

Ko se ustavi, je že čisto blizu koč. Samo še tesen potoček ga loči od ljudi. Z onega brega ga vsa osupla gleda ženska z majhnim dečkom, ki se je drži za krilo.

Guillaumeta pa zdajci pograbi strah pred potočkom. Hudournike je bil prebredel, zdaj si pa ne upa čez. Ne ve si drugače pomagati, pa začne tuliti in kričati na pomoč. Ženska je morala izprevideti, da je neznanec norec, pa je pograbila otroka in zbežala.

Guillaumet čuti, kako se z vsakim nje-

Soteska, po kateri je speljana TRANSANDSKA ŽELEZNICA med Argentino in Čile

nje moči. Zaslužil si je mirno smrt.

Položil se bo kolikor moči mehko. Sladek občutek se mu bo razlil po izmučenih udih. Legel bo na hrbet z obrazom proti nebu, proti veliki svetlobi, ki je je tako neznansko potreben njegov izmučeni duh... Ali zdajci obstane Guillaumet in se srepo zastirmi v globino. Na dnu doline stoji majcena planšarska kočica..., tam žive ljudje!

Guillaumet si pomane oči, vščipne se v roko in začne na trebuhu ležec kakor nor odmetavati z rokami sneg z roba pečine, da bi bolje videl. Reži se kakor bebec, a ne spravi glasu iz sebe. V njem je vse razbito in polomljeno.

»Hitro, hitro Guillaumet, podvizaj se! Ze sedem dni jokajo za teboj v mali hišici na Colini!«

Ker nima več moči, da bi vstal, se kar zavalil s skale v dolino, ne glede na nove udarce in rane, ki mu jih seka kamenje.

nim korakom oddaljuje tudi njegovo življenje, kako beži od njega, kakor ženska na drugem bregu. Zgrudi se na kolena, prekriža roke na prsni in začne bridko plakati. Ženska se ozre in opazi solze, ki dero obupancu po licu. Zdaj je ni več strah, zdaj je je samo še brezkončno usmiljenje...

Na hrbtu mule so prenesli nezavestnega pilota čez potoček v koč. Rešen je...

Tile zvončki, ki mu mehko pojo v ušesih, morajo biti obešeni nekje prav visoko v vrhovih Andov... Morda slave veliko ljubezen, ki jih je premagala...

To je zgodba pilota Guillaumeta, kakor sem jo čul tisti dan v gnezdecu srečec, v tisti mali rožnati hišici na Colini!

PROF. DR. HENRY SUZALLO

DR. PAVEL BREZNIK

Ce omenjamo imena svojih slavnih rojakov v Ameriki, potem mislimo pred vsem na Nikolo Teslo, na Mihajla Pupina, na Suzallo in Radosavljevića, ki so proslavili jugoslovensko ime onkraj Oceana na znanstvenem polju.

Bolestno je odjeknila te dni vest, da profesorja Suzallo ni več med živimi. Odšel je od nas v polnem delu svojih najlepših moških let, saj je bil šele komaj 58 let star. Izumitelj Tesla in Pupin sta med nami bolj znana, ker sta se bavila z izumom, ki je danes pač najpopularnejši, med tem ko je bil profesor Suzallo pred vsem vzgojitelj, šolnik. Čeprav je bil širokim masam našega naroda v domovini manj poznan, ga je vendar smatrala Amerika za enega prvih svojih znanstvenikov. V čast si smemo šteti, da sta bila ob veliki proslavi 175. letnice univerze Columbijske v New Yorku 30. oktobra 1929 med tremi slavnostnimi govorniki kar dva Jugoslovenci: profesorja Pupin in Suzallo. Na tej slovesni proslavi morda največje in najslavnejše ameriške univerze je profesor Pupin govoril o idealizmu v znanosti.

Univerzitetni profesor Henry Suzallo, doktor filozofije in prava, je bil Jugosloven po narodnosti, čeprav je bil rojen v Zedinjenih državah. Njegovi starši so se priselili iz Evrope, oče mu je bil Hercegovec, mati pa Dubrovčanka. Ker nikoli ni hodil v naše šole, je razumljivo, da je naš jezik le bolj težko govoril. Vendar je pa vedno bil po prepričanju zvest sin svojega naroda. Povzpel se je do prvaka ameriške sociologije in vzgojeslovja. Bil je rektor, ali kakor pravijo v Ameriki, predsednik, univerze v mestu Seattle v državi Washington ob Severnem Pacifiku, nato ga je pa Carnegiejeva ustanova za napredovanje znanosti v New Yorku poklicala v svoj upravni odbor kot predsednika (chairman). Tu se je popolnoma posvetil svoji vzvišeni nalogi.

Carnegiejeva ustanova je poslala l. 1928. v Evropo šestnajst odličnih mož, med njimi prof. Suzallo, kot »obiskovalne Carnegiejeve profesorje za mednarodne odnose« (Visiting Carnegie Professors of International Relations). Na tem svojem potu je prof. Suzallo obiskal tudi domovino svojih staršev in se dalje časa pomudil pri nas. Predaval je na svojem potovanju na univerzah: na Dunaju, v Varšavi, Carigradu (tam tudi na Robert Collegeu in na ženskem Collegeu), Budimpešti, Bukarešti, Sofiji, Padovi in Bologni, pri nas pa v Beogradu in Zagrebu.

Ti Carnegiejevi profesorji so bili gostje kraljev in predsednikov republik in navdušeno so jih sprejeli politični, socialni in prosvetni vodniki vseh dežel, ki so jih obiskali. Povsod so našli, da jim je bila pot uglasjena in povsod so jim bila odprta vra-

Henry Suzallo

ta najvišjih prosvetnih institucij. Ti možje, ki so se odlikovali v akademskem življenju Zedinjenih držav, so z največjim zanimanjem stopili v stik z evropskimi visokimi šolami, njih profesorji in dijaki. Obisk dr. Henryja Suzalla je bil popolnoma pod pokroviteljstvom Carnegiejeve ustanove in šel je na pot z namenom, da preiskuje možnost razširjenja delovanja te ustanove z vzgojnimi in kulturnimi ustanovami dežel, ki jih je obiskal. Zato se je tudi skoraj pol leta mudil v Evropi, da to vprašanje temeljito prouči.

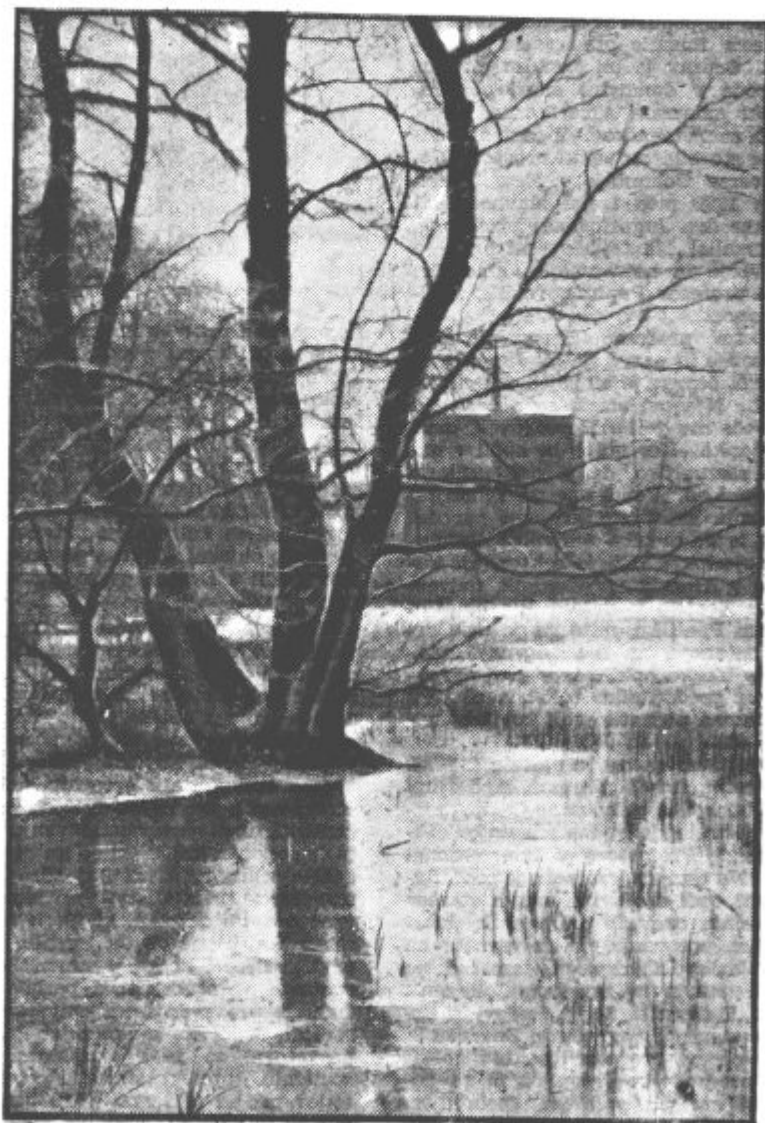
Namen tega obiska je dr. Suzallo pri svojem predavanju v Beogradu in v Zagrebu pojasnil s temile besedami: »Nikakor ne prihajam kot misionar ali propagandist. Edini namen mojega obiska je, da razlagam ameriške vzgojne metode z učenjaškega in vzgojiteljskega stališča, tako da bi mogli evropski vzgojitelji preценiti jake in slabe strani naših ameriških metod. Vsak poskus razširiti umstveno razumevanje med narodi je podoben kablu, ki so ga položili iz ene dežele v drugo in ki naj združi narode v tesnejšem prijateljstvu in harmoniji.« V vseh devetih deželah, ki jih je obiskal (razen v Italiji), je bil dr. Suzallo sprejet kot prvi profesor, ki ga je ameriška vlada po svetovni vojni oficijelno poslala na obisk. Imel je predavanja na univerzah, v znanstvenih društvih, akademijah in institutih, posvetoval se je s skupinami političnih, socialnih, intelektualnih in vzgojnih voditeljev ter se je sestajal z različnimi vodilnimi možmi in ženami. Njegova važna misija je imela velik uspeh. Povsod so se mu odzvali vsi inteligenčni krogi in napravil si

Je veliko število iskrenih prijateljev, ki jih je sedaj vest o njegovi prehitri smrti zelo presunila.

V svojem poročilu na direktorja Carnegiejeve ustanove je prof. Suzallo napisal o pomenu svojega potovanja med drugim tudi tole: »Evropski intelektualci se zelo zanimajo za civilizacijo Zedinjenih držav in veselilo jih je, da je prišel k njim zastopnik ameriških intelektualcev. Le malo ljudi iz krogov evropskega razumnštva je bilo v Ameriki. Mnogo več kmetov in delavcev je bilo v Zedinjenih državah in se je vrnilo, kakor pa ljudi iz inteligenčnih krogov. Zato tudi več ali manj niso v stanu razumeti naš ameriški napredek in procvit,

naše držanje napram mednarodnim vprašanjem in naše filantropsko delovanje. Imajo le malo prilike, da zvedo kaj točnega o nas. Njih visoke in srednje šole se ne pečajo z našo zgodovino, institucijami ali civilizacijo. Zato je bilo zanimanje za vse ameriško, o čemur sem govoril, zelo veliko.«

Naši žalosti, da smo izgubil moža, ki je proslavil naše ime po vsem svetu, se danes pridružujejo vsi oni, ki so poznali prijaznega, neumorno delavnega učenjaka, katerega smoter je bil, zblížati narode na podlagi proučevanja in razumevanja raznih kultur.

NOVEMBER

NAŠ JEZIK

NAŠ muc GRE Z MUCEM V muc

Rojak iz šmarja mi trdi, da ima tam skoro vsak posestnik poleg njiv 1. laz (košenino), 2. bezgovico (redko hosto), 3. muc (gozd).

Od prvega korena, ki ga srečujemo po vseh slovanskih jezikih, po Miklošiču tudi v albanščini, romunščini in stari nemščini, poznamo pri nas obilo krajevnih imen v raznih oblikah: Laze(c), Lazi, Lazn(ic)a, Lazišče in okrajšano Lajše, za kar je dr. P. Blaznik zasledil nemški naziv Laschisch iz l. 1682. (Kolonizacija selške doline, 1928.). Sem utegne spadati še Lašče, ako kak star zapisek ne kaže na uskoke Vlahe. Razen senožeti, nastale iz lsezkanju, pomeni laz ponekod izoran svet. »Najlepše njive se imenujejo laz, log, laznic, v lazah« (Blaznik).

Drugi koren živi pri vseh Slovanih in pri nekih sosodih. Precej naših krajev je kračenihi po bezu ali bezgu: Bezena, Bezgavec, Bezgonice, Bezgovec, Bez(g)ovica, Bezina, Beznica, Beznoc = Beznovci, Bizovik, Bezovo, Bezovje, Vezovje (dr. Fr. Vatovec, Kolonizacija laškega okraja, 1927) itd.

Ako je M. Kračman, šmarski šomašter (L Lah, DS 1905), orglal in pel župljanom:

ne dajte mi drv kakor lani,
ne dajte mi slabih jelševih,
dajte mi dobrih bukovih,

je vsekakor želel, naj jih sekajo v mucu, ne v bezgovici. Omenjeni pisatelj je slišal v mucu koren, ki kaže tiči v češkem Olomuču (goli muc). Ker se češki h (= naš g) ne gubi kar tako, sem razlago zavrnil, preden je Vera Dostalova v »Jutru« 3. IX. 1933. priobčila, da je Olomouc imenovan po Olomutih, ki so imeli tam svoj grad.

Kaj pa je potem ta muc? Z dalmatinskimi Mucem (stari Andetrium), ki ga poznaš iz Aškerčeve »Ilirske tragedije«, gotovo nima nobenega stika. Imovica pri Prevojah, imovec i. p. izvira pač iz: ilem, ilmovec, ilm, t. j. brest nem. Ulm, lat. ulmus. Tudi travnik mujevce v selški dolini ne sodi v naš koš. A laglje bi se tu spomnili bovške múčine (sekire), nazvane po ital. glagolu mozzare, okršiti. Tako bi muc pomenil isto kot: poseka, posekovje, seč(in)a, drvišče drvosek, drvoseč ali drvosec, drvovnik, drvoščica. Težje bi šel semkaj sekovec (skouc, odkoder prilimek Skušek).

Vendar gozdarski naziv iz italijanščine za šmarje ni verjeten, čeprav imamo Dolenjci odondod f(u)rlan(k)o, t. j. sekririco, poleg tega tudi nekaj novejših izrazov za obdelan les. Če pa pomislim, da se mozzare zdaj ne izvaja več iz lat. mutilare, marveč iz bav. mutzen, t. j. prerezati, prisekati, je naš muc umiliv. Bartlov slovar tolmači Mutz: okrnek, kebec; mucuk. Po

Weigandu je to vsaka kosorepa žival, n. pr. poljsko koder z okrnjenim repom. Pri nas je to Jurčičeva kosorepa mačka. Pa tudi priimek prim. pisatelja pravkar objavljene knjige »Skozi Sibirijo«. Med izvedenkami vidim Jarnikov mucar ali mucevec, t. j. cvetnonedeljska butara, leseni žegen, presnec, gubanica, cvetovec. D.

IZ „MINIATUR“

MARIJANA

ZELJEZNOVA-KOKALJ

LJUBAVNO PISMO

Nimam navade hraniti pisem. Zde se mi brezpomembna navlaaka. V podstrešni sobici imam pač predal in v njem razmetano staro korespondenco. Kadar sta otroka mirna, jima dovolim brskati v njem... In nekaj trenutkov je mir...

Mlajši je izvlekel ljubavno pismo mojega moža. Gledal ga je in končno ga je vtaknil v žalno kuvert. Presunilo me je. Kako točno je zadel istinitost...

SANJE

Kaj čudno je sanjala gospa Hermina. Bila je na zabavi s svojim arogantnim možem. Zagledala je gospoda, na las takega, kakor je bil njen mož, le da jo je ljubeznivo gledal. Strmela je tudi ona vanj in ga vzljubila. Njen mož je opazil njeno nezvestobo. Ni se jezil...

Zbudila se je in povedala možu svoje sanje. Zapačil se je in zagodrnjal: »Pravne marnje...«

Gospoj Hermini pa sanje niso dale miru. In ko je sonce zašlo in je bila sama, jih je razložila takole: »Ta gospod ponoči, to je bil moj mož pred poroko... in njega ljubim, ker me je tudi on nekoč ljubil. In zato ni bil pravi mož ljubosumen v podzavestju na svoj lepi predzakonski lik...«

»PES«

Pes je priklenjen. Potreben varuh v teh negotovih razmerah. Laja... Ali za zabavo, ali iz psihološke potrebe, ali iz veselja, ali celo za sport — tega ne vem.

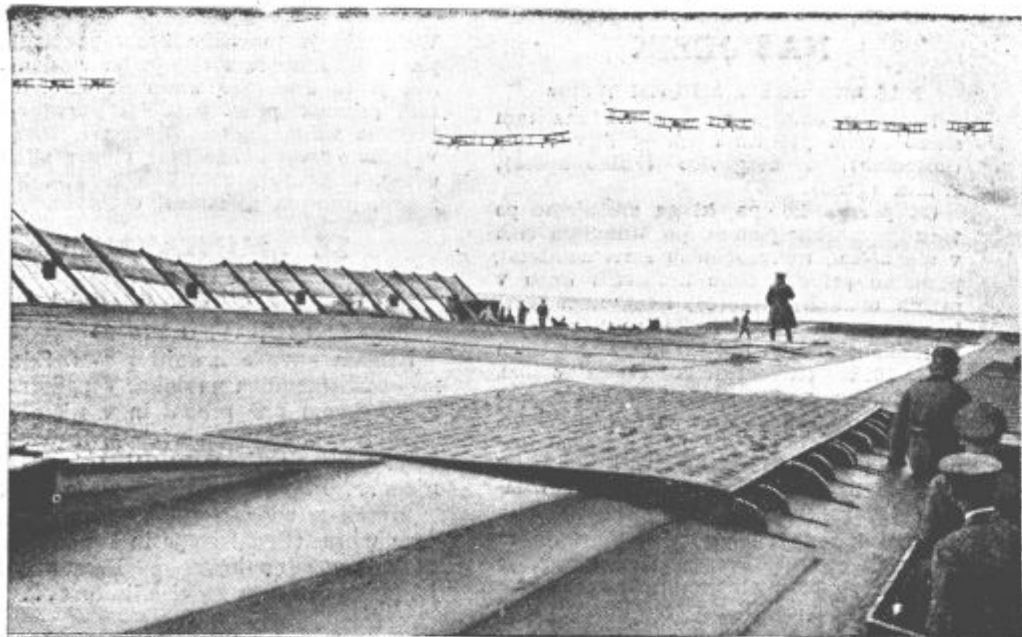
Sosed na desni se pritožuje. Njegovo lajanje ga vznemirja.

Pes je spušččen Skozi polpodrto ograjo uhaja na sosedov vrt na levi. Sosed se jezi in pretepa psa...

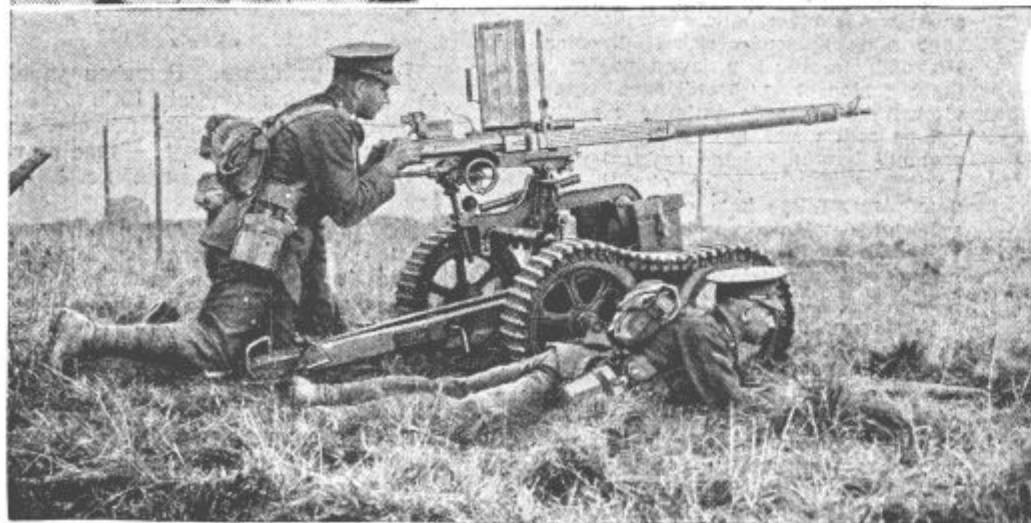
Sama ljuba sitnost je s psom.

Ali naj ga lastnik izpusti? Plačal je pasjo takso do novega leta. Torej bo obdržal psa. Kaj pa potem? Če se iznebi psa, se bo iznebil tudi sitnosti s sosedoma... Če ga pa obdrži, se bo iznebil vseh nepoklicanih tatinskih gostov...

Res, težak problem. Toda stara je resnica, da je vsak sam sebi najbližji...

Zgoraj (od leve proti desni): Krdelo 12 letal pred pristankom na angleški matični ladji Furious — Poljski državni predsednik s svojo nevesto Mary Dobrzensko — Prijateljska družba v londonskem živalskem parku — (V sredi levo): Angleški igralec Charles Laughton v vlogi Henrika VIII. — Spodaj: Najnovejše angleško obrambno orožje pred tanki — Belgijski kralj Albert ogleduje gradnjo velikega kanala med Anverso in Liegeom

VAMPIR

VLADIMIR BARTOL
NADALJEVANJE

Nasprotno! Zdi se mi, da je s svojo sosesko v prav dobrih odnosih. Nekoč sem videl pri njej gospo z dvema otrokoma, ki ju je gostila s pecivom in jima z njim napolnila žepa. — Ker že hočeš natančnost: starka je vzela otročiča v svoje naročje in ju pitala s piškoti. Ali komaj so ji pošli, sta se ji paglavca naravnost s silo izvila iz rok in se nista dala drugače pogovoriti, da bi se zopet vrnila k njej, razen z obljubami na sladkor.«

Blaž Golob je velepomembno zažvižgal.

»To, vidiš, so stvari, ki me pri stvari najbolj zanimajo.«

»Še neke druge dogodbe se spominjam«, sem povzel. »Nekoč je bila pri starki na obisku gospa s psičkom. Gospa Fleischova je hotela za vsako ceno privabiti živalico k sebi; ali ta se je umikala pred njo in se skrila pod naslanjač. Gospa se je togotila. Začela je psu ponujati sladkorja in ga naposled privabila k sebi. Ali komaj je mrcina pohrustala sladkor, se je zopet skrila in na vsako vabilo odgovorila s srditim renčanjem. »Zival hudobna!« se je jezila gospa. »Tako plačuje človeku dobroto.«

»Točka tri«, je dejal moj vrli modrijan z jeklenim mirom. »Otroci in psi — poznajo ljudi.«

Obšla me je misteriozna slutnja.

»Zdi se mi, da si si ustvaril o gospej Fleischovi neko prav posebno domnevo.«

»Nobene domneve, marveč povsem pozitivni zaključek.«

Strmel sem.

»In ta je...?«

»Dovoli mi kratko rekapitulacijo dejstev: gospa sprejema veliko gostov, po pretežni večini same mlade ljudi, ki jih kljub svoji skoposti navadno postreže. S soseščino je v dobrih odnosih in razlog, da bi delala to iz strahu pred samotno, zatorej odpade. Mlade služkinje ne vzdržijo dolgo pri njej. Zakaj? Psi in otroci se je boje? Zakaj? Starka je nezaupljiva nasproti sebi enakim. Zakaj? Kakor se vsesa z vprašanjem v tvoje življenje, tako se verjetno zavrta tudi v življenja vseh ostalih obiskovalcev. Zakaj? Prijemlje te za roko, nakar te spreleti slabost. (Na podoben

učinek sklepamo lahko tudi pri drugih njenih gostih.) Zakaj? Tebe kakor tudi ostale priklepa v svoj krog z neko nedoločljivo močjo. Zakaj?«

Njegova vprašanja so zbudila v meni pravcato revolucijo. Razen na slednje, o katerem sem pa raje molčal, bi ne vedel določeno odgovoriti na nobeno. Buljil sem vanj in nič pametnega mi ni prišlo na jezik.

»Čudiš se, kaj?« je povzel. »Ali ti je prišla do zavesti neka tajna vez, ki se vije skozi vsa ta vprašanja? Razodeti ti hočem nekaj, kar bo tvoje klavrno »znanstveno« pojmovanje življenja postavilo popolnoma na glavo. Če so moji zaključki pravilni — in glavo stavim, da so! —, potem ne preokrenemo samo vsega današnjega prirodoslovnega in psihološkega znanja, marveč moramo v principu izpremeniti tudi celoten sodobni pogled na zgodovino. Nekoč kakor danes je oblast kaznovala škodljivce človeštva z najstrožjimi kaznimi. Tatovi, razbojniki, morilci, goljufl, zastrupilci so bili in so deležni najtrše pesti pravice. Toda eno vrsto škodljivcev je sodobna znanost najprej teoretično, potem tudi praktično zanikala. In ta vrsta škodljivcev opravlja sedaj, kakor je ugotovil že Strindberg, nemoteno in nekanonovano svojo podzemeljsko delo. Ali si pogodil, na kakšne škodljivce mislim?«

»Ne... niti sanja se mi ne.«

»Kaj praviš o čarovnicah in vampirjih?«

»Ti vendar nočeš reči...«

»Poslušaj me, fant. Ne bom ponavljal obrabljenih Shakespearejevih verzov. Samo to te vprašam: ali so mogli bloditi najbistrejši človeški možgani skozi več stoletij v neprestani zmoti in izvajati iz te zmote najstrahotnejše in najbolj krvave konsekvence? Ali ni to blaznost, absurd? In vse to v imenu najsvetlejših in najčistejših nauk? Rečem ti: samo prizemna, klavrno šepajoča znanost, ki ne priznava ničesar, razen onega, kar se da otipati, je mogla iti slepo mimo vseh teh neštevilnih dejstev. Le čudi se in se mi na tihem posmehuj! Povem ti, da žive tudi danes med nami zla bitja, ki opravljajo neopopravno svoj brezbožni posel. Sicer pa lahko pravilnost moje trditve tudi dejansko preizkusiva. Moja trditev je: Madame Fleisch živi od vitalnih sil svojih mla-

dih obiskovalcev. Če ji odvzameš te, ostane brez hrane in mora žalostno poginiti. V primeru, da sem se zmotil, ne mora imeti to dejstvo usodnih posledic. V ta namen sem si zamislil med tvojim pripovedovanjem načrt, ki ga hočem nazvati sistem izolacije. Seznaniti se hočem čim prej z vsemi mladimi obiskovalci gospe Fleischeve in jih z vsemi sredstvi pridobiti za svojo nako. Videl boš, kako dobro bo začel funkcionirati moj aparat.«

★

Po tem razgovoru s svojim fantastičnim mojstrom sem živel kakor v sanjah. Končno sem bil zapleten v neka misteriozna dogajanja, s čimer se mi je izpolnila pravadna želja.

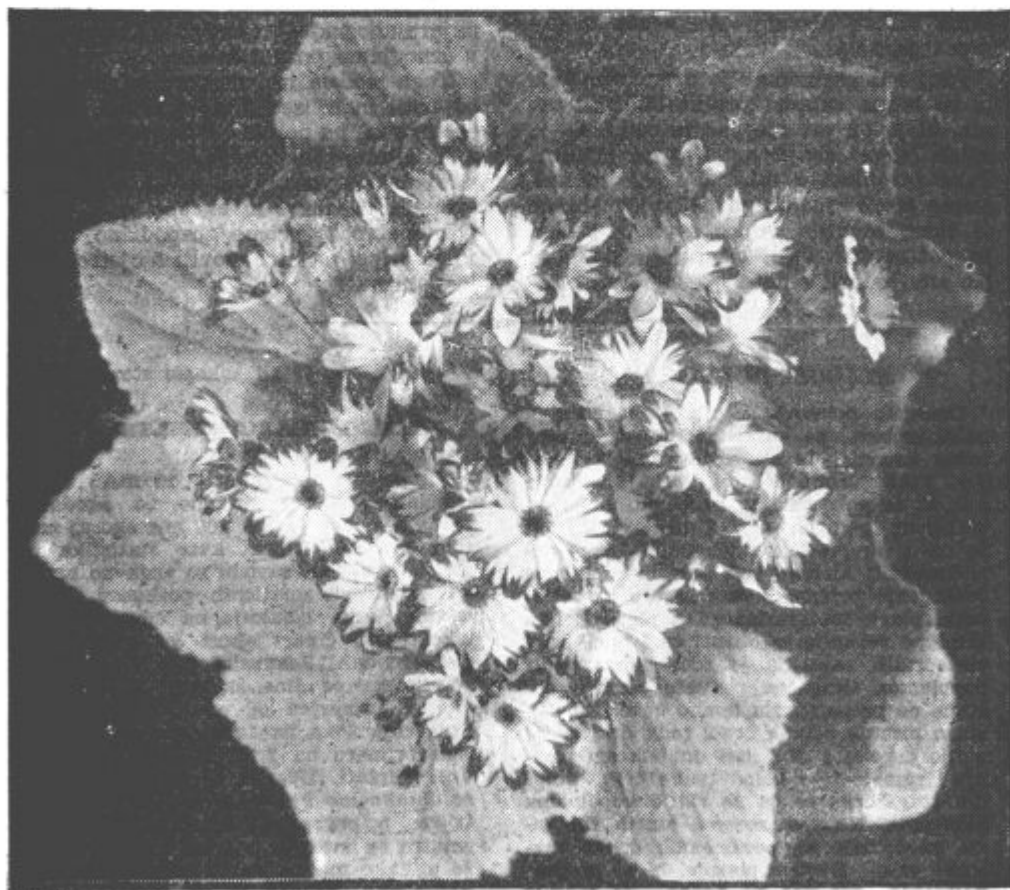
Blaž Golob se je lotil z vso temeljitostjo izvedbe svojega načrta. Pomagal sem mu. Drugega za drugim smo spoznali obiskovalce gospe Fleischeve — tudi pri tem se mi je izpolnilo davno

hrepenenje, o katerem pa ni moj učitelj ničesar vedel — in čuditi sem se moral neverjetni spretnosti in iznajdljivosti, s katerima je vedel Blaž Golob odvracati mlade ljudi od skrivnostne starke. Prejemali smo pisma od nje, mila, otožna vabila, ki so nas ganila globoko v srce. Ali naš mistični vodja nam je bil neprestano za petami in nas z vsemi sredstvi pregovarjal, da naj vztrajamo pri dogovoru. Bilo nam je resnično težko — Blaž Golob je videl v tem tajinstveni vpliv nevarne starke — in že bi bili skoro omahnili, da ni naenkrat prišlo neduhovito potrdilo mojstrove domneve.

Gospa Fleischeva je zbolela ...

Sedaj je šele naš mistični doktor prav zajahal krilatatega vranca!

»Z vampirjem gre že proti kraju!« je vzklikal in si zadovoljno mel roke. »Mi bomo že pokazali tem modernim vseznancem! Sedaj prihaja na vrsto rehabilitacija srednjega veka!«

JESENSKO CVETJE

Kakor nor je letal okrog in zmago-slavno oznanjal med znanci svoj fantastični nauk. Ko sem si nekoč upal malce podvomiti v novi argument za vampirstvo gospe Fleischeve, češ, da iz dejstva bolezní še ne moremo soditi, da ji je bil vzrok samo njegov sistem izolacije, kar bi se reklo sklepati po napačnem načelu: post hoc, ergo propter hoc, me je nahrлил s pikolovcem in neverjetnim Tomažem.

★

Neki popoldan sem se sprehajal s svojo novo znanko, zaradi katere sem tako vztrajno obiskoval skrivnostno starko in do katere mi je končno utrl pot duhoviti mojstrov sistem izolacije; kar nama pride naproti stara Frančiška, postrežnica pri gospe Fleishevi, in nama radikalno prestreže pot.

»Gospoda, gospoda«, pravi in zmaja z glavo. »To pa ni bilo lepo, da vas tako naenkrat ni bilo več na spregled. Gospa je bila vsa obupana. Mislim, da je od same žalosti zbolela. Ali sedaj ji gre zopet na bolje.«

»Saj vas razumem« je pristavila tišje in se nama zaupno približala. »Zdravnik, ki je bil pri njej, se je čudil, da je sploh še pri življenju. Kaj pa mislite! Taka zatohlost v sobi! Po cele mesece nismo smeli zračiti; gospa je kričala, če je samo začutila sapico svežega zraka. In potem tisti čaji, piškoti in sladkor! Ko smo odprli omaro, je bilo vse ples-

nivo in pokvarjeno. Čudno, da vam ni postalo nikoli slabo pri njej. Pa sem ji tudi povedala, zakaj vas ni bilo več k njej! Vse smo prezačili in kar bo za v usta, bomo zmerom sproti kupovali. Sedaj lahko zopet pridete kaj pogledat.«

Mojstru nisem povedal ničesar. Ali že prihodnji dan sva se znašla z mojo znanko pri gospe Fleishevi in starka naju je sprejela z odprtimi rokami.

»Sedaj bo pri nas vse drugače«, je dejala. Ali midva sva molčala, ker sva videla, da jo je bilo sram.

Drug za drugim so se zopet znašli pri njej stari obiskovalci. Priznati moram, da mi ošleš ni bilo pri njej nikoli več slabo. Ali slavni Blaž Golob, ki je naposled izvohal našo klavrno pot v Cannosso, se je grabil za glavo in se rotil, da se je starka samo potuhnila in da pripravlja še vsa večja hudodelstva. Skoraj jokal se je in se na žive in mrtve zaklinjal, da smo mu pokvarili njegov prvovrstni načrt, da smo morda za stoletja zavrlí pohod resnici in pahnili najgrandioznejše spoznanje brezbrizno v črno jamo pozabljenja.

Teža zlodeja in izdajstva mi ni nikoli odpustil in še sedaj me nazivlje, kadar se srečava, na pol v šali, na pol pa resno, z Efialtom. Jaz pa sem ne oziraje se nanj brižno nadaljeval svoje obiske pri gospej Fleishevi in skrbno gojil svoje poznanstvo s prelepo gospodično, ki mi jo je pripel na srce sloviti mojstrov izolacijski načrt.

STAROST ROKOPISOV

Dunajski policijski kemik S. Tankel je našel metodo, po kateri je mogoče precej točno določiti starost nedatiranih rokopisov. Vsako črnilo namreč vsebuje klorove soli, ki se polagoma in neopazno širijo po vlakencih papirja. Po Tankelovi metodi se da s preprostim kemičnim procesom nadomestiti klorove soli s srebrom, ki po osvetljenju potemni kakor srebro v svetločutki plasti fotografičnega papirja. Z isto kemično reakcijo se hkrati tudi obeli barvilo črnila, tako da je zdaj videti papir popolnoma drugačen: Sveže pisanje postane po prepariranju temno črno. En dan staro pisanje ostane črno, toda črte se že vidijo debelejšje. Na štiri dni starem pisanju izginejo vse lasno tenke črte, deset dni stare črke se pa že vidijo popolnoma zabrisane. Na dva meseca starih rokopisih se opazijo na posameznih črkah različne vrzeli. Drobno pisanje, ki se po prepariranju nič več ne pozna, je moralo biti staro kakega pol leta. Če pa izgine tudi normalna pisava, se lahko zaneslji-

vo sklepa, da je bil rokopis star najmanj dve leti.

SVARILNI UDARCI ELEKTRIČNEGA TOKA

Električni tok jakosti 10 mA (deset tisočink ampera) utegne že škodovati zdravju, dočim je tok 100 mA skoraj zmerom smrten, kakor kaže statistika nesreč. Na nekem zavodu so nedavno napravili vrsto sistematičnih poskusov, da se dožene, kako učinkuje na človeški organizem tok, čigar jakost se spreminja v okolici 1 mA. Pokazalo se je, da se človek zdržne že, če šine skozenj tok 0,5 mA, ako je usmerjen od ene roke do druge. Pojačanja toka na 1 mA in v najskrajnejšem primeru na 1,7 mA človek ne more več vzdržati. Udarec, ki ga občutimo, če se dotaknemo kakšne slabo izolirane električne priprave ali napeljave, se lahko smatra za svarilni udarec, ki sam po sebi še ni tako močan da bi utegnil škodovati organizmu, vendar je pa nujen opomin, da je treba tisto reč popraviti, če se hočemo izogniti nevarnosti.

S SMUČMI NA MONT BLANC

DR. FRANC NOVAK

Sirok smeh prijatelja Cassouxa me je zbudil na binkoštno soboto.

»S Crussardom pojdeva na Aigle Verte. Če imaš še namen naskočiti Mont Blanc, te prav rada potegneva do Chamonixa.«

Ni še dobro zaprl vrat, sem že tlačil stvari v nahrbtnik. Saj veste, če človek nekaj mesecev neprestano leze po hribih, je vse pri roki...

Cassouxova mati mi je naredila med nahrbtniki, cepini, vrvmi in smučmi iz

Motiv iz okolice Chamonixa

blazin in odej imeniten prestol. Naš avto je imel namreč le dva sedeža, tretjega pa le za silo.

Opoldanski Grenoble je bil hitro za nami. Na mostu pred Albertville smo zagledali bele vrhove Mont Blancove skupine. Naš »šofer«, navdušen smučar in strasten alpinist, ni od tega trenutka prav nič več pazil na znamenja ob cesti, ampak drvel, drvel...

Dauphineška in Savojska sta letoviški pokrajini, pa se vendar čuti bližina Chamonixa po prijaznih pisanih hišicah in okusnih vilah z negovanimi vrtiči.

Nad Le Fayet St. Gervaisom so krasne serpentine. In Mont Blanc imaš že tik pred nosom. Naš »šofer«, ki je bil že gori, nama je razlagal vrhove, grebene in pota. Hup!... Hup! Hu... up! Po gladki asfaltirani cesti si zadržata nasproti dva zavrtava avtomobila. Starejši gospod nas iz svojega velikega, lepega avtomobila ozmerja z izbranimi besedami, ki jih ne bi prisodil njegovi vnanjosti. Njegova mlada spremljevalka pa se nam prav sladko nasmeje. Pred vsem smo pa zadovoljni, da ima neznančev avtomobil tako sijajne zavore. Potem se je naš šofer zamaknil v cestne ovinke. S

Cassouxiom sva odkrila v njegovem nahrbtniku češnje. Ker sva bila mnenja, da češnje niso primeren proviant za turista, sva jih zatrla do zadnje peške.

V Chamonixu sem zlezal z gostoljubnega prestola, prijatelja pa sta se sama odpeljala še nekaj kilometrov naprej.

Ker je bilo še zgodaj popoldne, prijatelj Mehnert bi pa moral priti šele zvečer iz Lyona, sem zanesel ropotijo v hotel, nato pa odšel na ogled.

★

Oprt na deblo ogromne smreke, na robu preseke na pobočjih južno od Chamonixa se zazrem v to tako dolgo pričakovano pokrajino. Mesto pod menoj se mi zdi malo majhno za svojo veliko slavo. Hiše, vile in veliki hoteli so namešani le bolj ob glavni cesti in pa ob oni, ki se odcepi proti kolodvoru. Ima pa zato sijajno reklamo na severu, najvišjo v Evropi, visoko 4807 m.

Zagledal sem se v velikana iz skal, snega in ledu. Ni tako vitek, kot ostri vrhovi na vzhodu, ni tako divji, kot raz-

Motiv iz okolice Chamonixa

biti grebeni, ki jih božajo zadnji sončni žarki. Vse sosede pa prekaša po svojih mogočnih, razsežnih lednikih...

Edino njegov vrh se blišči v zlatu. Delj ko ga gledam, nižji se mi zdi.

Pogled mi zdrči po mrkih lednikih v dolino, pogreznjeno v mrak.

★

Ura prihoda lyonskega vlaka. Odpravim se proti kolodvoru.

Ves Chamonix je na cesti. Pravkar so privozili tekmovalci tridnevne kolesarske dirke.

Pred gostilnami in kavarnami so namreščen veliki daljnogledi. Jože mi je že v

Grenoblu govoril o njih. Hudomušnež pravi, da so večji od našega največjega daljnogleda za zvezde... Po mojem mišljenju so pa izrednega, rekel bi zgodovinskega pomena. Pomislite samo, zakaj neki je pri nas toliko »sportnikov« in razmeroma tako malo alpinistov? Chamoniški daljnogledi pojasnjujejo to vprašanje:

Če hočeš biti sportnik — vsa čast pravim sportnikom, ki pa si ne nadevljejo tega izrabljanega in izrabljenega imena —

7 kg smučarske ropotije. Vstajati moraš, ko je spanje najslajše, trpeti žejo in dostikrat tvegati življenje. In zakaj vse to? Za prazen nič! Nihče te ne gleda, nihče te ne slavi. Niti vrstice v listih!

Toda časi se bodo izpremenili, ko bo iznajden radio daljnogled po 10 Din. Ko bo lahko »sportnik« našel v programu n. pr. na tej in tej valovni dolžini binglja tam v Severni steni Joža Čop. In takrat bodo poročali dnevniki z isto vneto o

SERAKI ob poti

moraš pred vsem nositi obleko, ki je v modnih revijah označena za sportno, moraš pokupiti pasove, srajce in ovratnice, pod katerem se blišče v izložbah napisi »za sport«. Jako povzdigneta tvoj sport fotoaparati in pipa. Če pa hočeš biti res pravi pristni sportnik, potem moraš v vsak pogovor vplesti hvalo ali grajo nad prireditelji državnih plavalnih tekem. Neobhodno potrebno je, da hodiš »drukat« na nogometne tekme. Tu obenem lahko treniraš za boksarsko kariero. In, če hodiš na klubske seje, se v sportni rubriki dnevnikov blesti tvoje ime. Pri tem sportu si utrdiš posebno kožo... tam, kjer dobiva hrbet drugo ime...« in riskiraš kvečjemu hlače.

Če pa hočeš biti hribolazec, moraš nataktniti težke čevlje, moraš se potiti po strminah v mrazu in vročini, s stalno pokoro na ramah, ki se imenuje nahrbtnik. Pozimi nosiš vrhu tega še okrog

zmagovalcih Rzenikove stene, kot zdaj o mednarodnih smučarskih skakalnih tekmah. Ali niso chamoniški daljnogledi prvi pionirji teh zlatih dni?...

Komaj še pritečem na kolodvor do prihoda vlaka. Skozi izhod se vali armada postavnih smučarjev. Le mojega prijatelja ni. Zaradi poročil, o slabem stanju lednikov je rajši pobrisal v Nico.

Znani francoski smučar Molle, o katerem sem zvedel, da namerava s smučmi na Mont Blanc, me ni hotel sprejeti v svojo družbo, ker niti on niti njegovi prijatelji niso poznali mojih hribovskih sposobnosti. Prav nič mu nisem zameril, saj bi vsak ravnal tako. Ker pa sem si zabil v glavo, da čim prej s smučmi zlezem na streho Evrope — in na lednikih rabiš tovariša — sem se v Hotelu d'Arve domenil s simpatičnima bratoma Girand in tehnikom Lacondemineom, ki so imeli iste želje.

Vsak odkritosrčen turist mora priznati, da ni lepše melodije na svetu od rahlega udarjanja dežja, ko zjutraj zaropota budilka. Kajti, če je lepo godrnjaš zjutraj, ko moraš vstati, če pa dežuje, se

Serak pod GRANDS MULETS

ježiš čez dan, ko čepiš v koči. Tudi ta problem se da rešiti tako, da je volk sit in koza cela. Le pogledjte, kaj so si izmislile zvite chamoniške buče. Ustregle so sebi in gostom, čeprav se ti navidez jeze. Tam lahko naročiš, da te zbude v zgodnjem nočnem jutru, potem si pa itak prisiljen, da uživaš spanje pravičnega še naprej, tudi če je najlepše vreme. Vzpenjača začne namreč funkcionirati šele ob osmih.

S prvo gondolo smo odrinili. Ko smo se gugljali navzgor, smo zaman iskali na vse strani lepih smučskih terenov, poznanih s slik. So precej od rok, na drugi strani doline.

Peljemo se ob robu ledniškega jezika, ki sega globoko v dolino. Strašno je razbit. Jean pravi, da bi se na te igle sijajno nabadali metulji in hrošči. Gondola se ustavi, okrog 2300 m visoko, v pusti in prazni veži. Obda nas vlaga in hlad. Pred postajo je pravi rov v zametih snega.

Pripnemo dereze in odkurimo počez pod Aig. du Midi. Tu je zloglasni prehod, pred katerim sem imel respekt, odkar sem bral v vodiču, s kakšno radodarnostjo pošilja ta hrib turistom pozdrave na glavo. Pa je zdaj očitvidno tudi prizadet s splošno krizo, ker niti gori grede v poznem jutru, niti nazaj grede v vro-

čem popoldnevu, ni priletel doli najmanjši atom.

Kmalu smo stopili na pravi razpokani Glacier des Bossons. Jezik tega lednika, ob katerem smo se peljali z vzpenjačo, nas je plašil prav po nepotrebnem. Lednik je tu prav malo nagnjen in ob pogledu na ta krasna pobočja z idealnim snegom mora zavriskati najbolj razvajeno smučarsko srce. Nalepili smo kože na smuči, ki so zdaj nadomestile dereze. In navezali smo se. Med razpokami, pod ogromnimi seraki, ki štrle v mirno, čisto, veselo modro nebo, čez trdne in krhke mostiče, gre naša sled.

Ob stoku lednikov Bossons in Taconnaz smo morali na razdaljo kakih 100 m sneti smuči. Še nekaj strmih ostrih serpentin in stojimo pod skalnim otokom, na katerem je koča Grands Mulets (3051 metrov). Nosači hodijo, od žične železnice do sem, kar ne navezani. Vodniki pa vlačijo turiste, seveda lepo navezane.

Najprej smo se oddahnili in okrepcali. Potem smo se posvetili duševnim užitek. Z mostiča pred kočo smo občudovali plazove, ki se kar naprej vsipajo zaviti v meglo bliščečih snežnih kristalov

GRANDS MULETS (3051 m): Na mostiču pred kočo

z Mont Maudita. »To so bratje plazov, ki ste jih gledali v filmu Vihar na Mont Blancu,« nam radevoljno razlaga zagoreli vodnik.

Račun smo poravnali šele tik pred odhodom. Koča je znana kot ena najdraž-

jih planinskih koč in si nismo hoteli greniti opoldanskega počitka. Koča ni zastoj slavn.

Nebo brez oblakov in opoldanska lenoba sta nas navdahnila z iznajdljivostjo. Naredili smo iz odvišnega provianta in oblek culo ter jo pustili v varstvu oskrb-

nika. Ko smo naprtili nahrbtnike, je bil vsak na tihem prepričan, da ima lažji nahrbtnik od drugih. Tako smo sijajno razpoloženi odrinili.

DALJE

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

46. IN 47. POGLAVJE

RANA MIKOVA SMRT — SMESNI PTIČ KLJUNOROZEC

Kot običajno si je tudi zdaj Mike pridobil v najkrajšem času vse polno prijateljev. Žena nekega bančnika se je posebno zaljubila v malega Don Juana s siamske obale. Čim je zvedela, s čim se bavim, me je zaprosila, če bi tudi njej omislil prav tako malega in ljubkega tигра, kot je bil Mike.

Upal sem pa, da bo naša sopotnica opustila svojo željo, čim bo nekaj časa imela priliko opazovati Mikovo počenjanje. Žival je tedaj res še bila majhen in krotak tiger, toda dnevi so minevali in vsak dan je postajala večja, obenem pa tudi zadirljivejša in nepreračunljiva.

Pluli smo že tretji dan po morju, ko so me povabili na partijo bridga. Nikdar nisem rad izpustil prilike, kadar sem videl možnost na pošten način zaslužiti nekaj stotakov, zato sem se tudi topot odzval. Predeh sem se podal v igralnico, sem pa izročil varovanca ravnateljevi gospej, ki je kazala zanj veliko zanima-

nje, in ki je mojo prošnjo tudi drage volje sprejela.

Igra je bila najbolj napeta, ko je vstopila nepričakovano, vsa razkuštrana ravnateljeva gospa, z Mikom v naročju in vpila: »Vzemite ga, ponorel je!«

»Na tla ga postavite«, je mirno rekel kapitan ladje, ki ni opazil nič izjemnega.

»Noče na tla«, je tožila gospa in še vedno držala žival v naročju.

Vstal sem, stopil k njej in jo vprašal, kaj se je zgodilo. Vedel sem, da je ena najgrših Mikovih razvad upirati se z vsemi štirimi, kadar mu v naročju uga-ja. Zvijal in vrtil se je na vse mogoče načine, ni hotel stopiti na zadnje noge, s kremplji prednjih šap se je pa krčevito oprijemal svoje opore. Edino ljudje, ki imajo že dolgo časa posla s živalmi, vedo kaj je v takih primerih treba napraviti. Seveda sem Mika kaj kmalu ločil od gospe in ga tudi primerno poučil, tako da je potem mirno ležal na tleh ob mojem stolu.

Šele zdaj sem natančneje pogledal gospo. Na gornjem delu obleke je nosila, kolikor sem se spomnil, neki cvet, ki je pa bil zdaj odtrgan. Pozabil sem jo opozoriti, da je moj mali tiger zelo romantične narave, ki se kaže v njegovih veliki ljubezni do cvetlic, pri čemer ne igra nobene vloge, ali so cvetlice naravne ali umetne. Mislim tudi, da ji je Mike odvlekel iz sobe dragocen španski šal, ki smo ga kasneje našli v nekem kotu na ladji. Sicer ni bil čisto raztrgan, pač pa je bilo v njem izjedenih nekaj uvezenih cvetlic.

Vsa užaljena mi je gospa izjavila, da ne potrebuje mojega tigra in preklicala je svoje naročilo, nato pa dostojanstveno odšumela iz sobe. Bilo mi je sicer zelo žal, da ji je nedostojna žival tako poškodovala obleko, tolažil sem se pa filozofsko, da so na svetu pač ljudje, ki so nesprejemljivi za vsak dober svet in ki jih lahko pouči edino le slaba izkušnja.

Ko smo dospeli v Manilo, sem najprej vzela Mika v svojo sobo. Obnašal se je še precej spodobno, le neznansko je tulil, če sem ga ostavil samega v sobi. Prijatelj Antrim mi je sicer kot dovršen gostitelj zatrjeval, da se bodo sčasoma gostje že navadili na te glasove, vendar mi je to bilo neprijetno, odpeljal sem ga iz sobe in ga zaprl za hotelom v garažo. Kljub nemiru, ki ga je povzročal v hiši, so ga pa ljudje imeli prav radi, zato je v svojem novem domu imel vse polno obiskovalcev.

Vrhunec družabnih prireditev dotičnega tedna v Manilo je bil Silvestrov večer, ki ga je ravnatelj Antrim priredil za svoje najožje prijatelje. Miza je bila okusno pripravljena za šestnajst gostov in bogato obložena s cvetjem.

Hoteli smo pravkar sestiti k večerji, ko je neki povabljenec predlagal, da bi na sredo mize kot živi okrasek postavili mojega tigra.

»Mislim, da bi z ozirom na veliko množino cvetlic na mizi to ne bilo priporočljivo«, sem jih svaril.

Niso se dali ugnati. »Pa mu dajmo poseben šopek!« so kričali vsi povprek, »potem bo gotovo miren.«

Rečeno storjeno. Mika smo postavili na sredo mize, pred njega smo pa položili sveženj duhtečih rož. Poskus je res nekako uspel. Tiger je bil miren, poigral se je s cveticami, včasih tudi malo zarenčal, ostal pa je na svojem mestu in to je bilo vse, kar smo od njega zahtevali. Malo izjemo je napravil, ko mu je nekdo iz omizja ponujal piti iz čaše, pri čemer je udaril po kozarcu, da je odletel v kot dvorane. Toda kmalu nam je spet uspelo žival pomiriti, tako da je še naprej mirno predla sredi bogato obložene mize.

Vse je šlo torej lepo, dokler ni prišla polnoč. Tedaj so ugasnile luči v dvorani in nastal je strahovit trušč. Glas trobente in razigrane napitnice, pomešane s krikom množice na ulici, tulenjem siren in zvonjenjem zvonov, vse to so bili glasovi, ki bi spravili človeka in ne le Mika iz ravnovesja. V dvorani je nastala silna zmeda. Začeli so padati kozarci, steklenice in krožniki, da je kar zvonilo po dvorani. Medtem so se čuli prestrašeni kriki dam, ki jim je splašena žival skakala na vrat, iščoč si izhoda. Zaman smo iskali luč, prevrnili smo celo natakarja s krožniki, ki je imel smolo, da je bil ob tem času v sobi. Minuli sta najmanj dve minuti, preden je spet zagorela luč.

Kako opustošenje se je tedaj nudilo našim očem. Glavna žrtev pa je bila neka starejša gospa, ki je ležala po dolgem na sredi sobe. Skušala se je rešiti v divji zmedi, ki je nastala v sobi, pri tem se ji je pa noga zapletla v preprogo in malo iz strahu malo iz razburjenja se je sesedla. Bilo je tudi nekaj raztrganih oblek, vendar dobro razpoloženje ni bilo pokvarjeno.

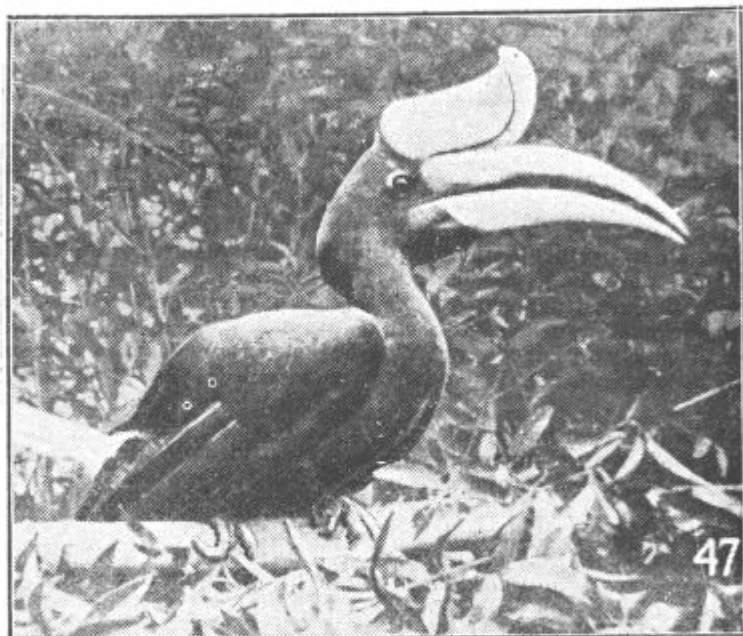
Mike se za tem ni več zadovoljil s svojimi cveticami. Divje je dirjal po dvorani in se zagnal ob vsak cvet, ki ga je zagledal. Pograbil sem ga za vrat in ga odvlekel nazaj v njegov brlog.

Kakor je bila slavna njegova življenjska pot, tako je bil neslaven njegov konec. Postal je žrtev hrane, s katero so ga polnili, za katero pa ni bil ustvarjen njegov želodec. Od neprestanih darov, ki so mu jih donášale pred vsem njegove oboževalke, je dobil neko črevesno bolezen in poginil je nekaj dni po mojem odhodu iz Manile na otok Borneo.

Ostavil sem ga namreč v Manili, kjer sem ga nameraval pobrati, ko bi se vračal nazaj v Singapore.

Ne smete si pa misliti, da nisem nikdar več videl Mika. Iz njega je nastala majhna progasta preproga v ravnateljevi pisarni hotela Manila in kadar obiščem dragega prijatelja Antrima, nikdar ne pozabim pozdraviti tudi malega Mika, ki leži iztegnjen na tleh njegove sobe. Saj sem imel vedno zelo rad prikupljivega mladiča.

po svoji hoji podobna gugajočemu se debeluhastemu komedijantu. Oskar je namreč postal tako debel, da mu je trebuh segal do tal in kadar je potem hotel posebno naglo priteči k meni, se mu je kaj rado pripetilo, da se je preveznil in zvrnil na tla. Bila pa je deloma moja krivda, da je Oskar postal tako debel. S svojim velikim kljunom je znal namreč na izredno spreten način loviti banane; če mu jo je kdo vrgel, a jaz sem naredil neodpustljivo napako, da sem to

Kljunorožec Oskar je imel manj narporno življenje od Mika. Ko sem ga prvič videl, se mi je zdel najbolj smešen in grd ptič, kar sem jih do tedaj videl in tudi kasneje se ni mnogo popravil. Sicer ni noben kljunorožec lepa žival, Oskar pa še posebno ni bil, ker je bil čisto gol, izvzemši nekaj bodičastih peres ob koncu peruti in v repu. Bil je približno velik kot dorasla kokoš le namestu perja je imel kožo modrikaste barve, kar mu je dalo posebno čuden izgled. Nosil je dolg rumen kljun, s čimer se odlikuje ta ptičja vrsta. Njegov kljun je bil dolg pet palcev in če ga je odprl, je zeval tako na široko, da je človek lahko vanj položil pest. Dorasel kljunorožec postane velik kot ameriški orel in njegov veliki debeli kljun doseže dolžino čevlja.

Ne vem, zakaj se mi je ta grda žival tako priljubila. Mogoče zato, ker je bila

njegovo spretnost rad razkazoval svojim prijateljem. Posledica je bila, da so ljudje povsod, kjer sem se pokazal s svojim Oskarjem, metali za njim banane, samo zato da so gledali kako jih lovi v zraku.

Počasi sem se tako navadil na Oskarja, da sem si ga popolnoma udomačil in vodil sem ga s seboj, kamor sem šel. Tako je polagoma postal iz njega ptič, ki je prišel najbrže največ po svetu. Več pa ko je potoval, debeljši je postal. Ze njegova potovanja po Indiji so bila prav pomembna. V kletki me je spremljal v Agro, od tod v Zedinjene indske province, od tam v Lahore, Karachi, Bombay, Madras in nazaj v Kalkuto. Bil je tako poln banan, da sem se često čudil, kako še sploh lahko hodi.

Ko sem se vrnil z Oskarjem s svojih kupčijskih potovanj, ki so me vodila skoraj preko vse azijske celine, sem se

nastanil v hotelu Grand v Kalkuti. Ker se že toliko časa nisem sestal s svojimi prijatelji sem jih povabil na čajanko v hotelu, med njimi tudi na izrecno željo nekega dobrega znanca neko neznano gospo, za katero sem pozneje zvedel, da je prav pred kratkim bila na sprejemu pri guvernerju.

Taki sprejemi so mi bili dobro znani. Vem tudi, da se mnoge gospe, ki gredo prvič na čajanko k guvernerju, že tedne naprej pripravljajo in vežbajo glas, da bi ob tej priliki napravile boljši vtis. Žato je tudi ta gospa imela glavo še vedno polno izredne časti, ki jo je zadela in ko me je že preveč mučila, kako je bilo tedaj lepo in krasno, sem porabil prvo priliko, da sem se ji izmuznil. Izgovoril sem se, da moram pogledati za Oskarjem, ki sem ga izpustil, da bi ob sprejemu pozdravljaj goste.

Oskar se je očitno sijajno počutil, dokler ni zagledal majhnega psa, ki ga je gospa nosila v naročju. Na prvi pogled sem videl, da živali nista prijatelja. Vrgel sem banano Oskarju, da bi ga odvrnil od sovražnih misli, ki jih je očitno gojil in vsi so se smejali, kako je racal preko dvorane in ujel darilo v zraku kot pravi umetnik. Toda ptič ni mogel pozabiti neljubega razvajenca v

naročju. Psu se je pa tudi kar na nosu poznalo, da mu Oskar ne ugaja posebno. Ko je bila njegova gospodinja posebno zatopljen v svoje pripovedovanje, je porabil priliko, da se ji je izmuznil iz naročja in se približal ptiču.

Pes je zalajal na kljunorožca in ko se je ta previdno umaknil, je očitno smatral, da se ga ptič boji in se pripravljala na beg. Zato mu je stopil bliže in mu zalajal naravnost v kljun. To je pa bilo Oskarju že preveč. Nagnil je glavo in spretnostjo, ki bi mu je nihče ne prisodil, se je pognal nasprotniku na glavo. Njegov težki kljun je padel kot sekira na glavo nesrečnega psa. Čulo se je le njegovo otožno cvilenje in pa prestrašeni klici gospodinje, ki se je šele zdaj predramila iz globoke zaverovanosti. Zagrabili smo ptiča in ga odstranili od žrtve.

Danes je Oskar v ptičjem vrtu znanega ljubitelja ptičev Painterja v Clevelandu. Zrastlo mu je sicer perje, toda kljub temu je še vedno zelo čuden ptič. Nisem se rad razstal z njim, ker mi ni še noben ptič pripravil toliko zabave kot on.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

ČLOVEK IN DOM

NOVA POTA V OPREMLJANJU

Prijateljica Marička ima sicer majhno, a prijazno, udobno in moderno stanovanje. Pa mislite, da ima kaj dosti pod palcem? Kaj še! Prav tako mora paziti na vsak dinarček, kakor danes večina ljudi. A gledati zna okrog sebe, po razstavah pohištva, po časopisih in revijah, po stanovanjih svojih znancev, po izložbah. In kar vidi tam lepega in praktičnega, si zapomni in porabi ob priliki doma. Ima tudi fantazijo in smisel za opremljanje stanovanja. Zato njeno stanovanje ni vsakdanje, pač pa zelo bizarno. Vse se ji vedno tudi ne posreči, zato pa ob prvi priliki napako popravi. A večina njenih znancev in znank, ki jo obiščejo, pravijo: »Ta pa zna!«

V njenem stanovanju ni modernega pohištva. Skoro vso opremo je podedovala po svoji stari telki. Pa ni to morda kako dragoceno, starinsko pohištvo, v slogu rokokoja ali Bidermajerja. Ne. Je taka stara šara, s katero je večina povprečnih stanovjnatrpna. Marička je vse to modernizirala in dopolnila z malimi modernimi stvarmi, kakor keramiko, senčnikom za luč, sliko v modernem okvirju.

Kako pa je vse to staro šaro modernizirala?

Najprej je odstranila vso nepotrebno navlako okraskov, kamor se je lovil prah. Pohištvo je postavila v prostor po današnjem okusu; mizo ne v sredo sobe, ampak v kot. »Saj potem bi ne bilo več prostora za jutranje telovadne vaje!« pravi smeje. Njena miza ni tiste dolgočasne, podolgovate oblike, ampak je kvadratna. Iskreno pa si Marička želi okrogle mize. Pravi, da je ob njej vse bolj koncentrirano in če bi imela pri večerji goste, ne bi bilo zamere zaradi častnega in častnejšega prostora,

ker so pri okrogli mizi vsi prostori enakovredni.

V nasprotnem kotu sobe ima svoj najljubši kotichek. Tam bere in posluša radio. Mala okrogla mizica, ki sicer ne more popolnoma zatajiti svojih zastarelih oblik, je modernizirana in olepšana. Ker je bila plošča odrgnjena, jo je pokrila Marička s pisano vezeno, na katero je položila okroglo stekleno ploščo. Na mizo je postavila svetilko z modernim senčnikom, ki si ga je sama naredila. Primeren papir dobimo danes že po vseh večjih papirnicah. Ko Marička bere, ima prižgano le to svetilko, vse drugo izgina v temo.

Razumljivo je, da si je Marička na steno svojega najljubšega koticčka obesila svoje najljubše slike; star bakrotisk, nežen akvarel in dobro reprodukcijo srednjeveškega mojstra.

Polica za knjige je kaj enostavna: mehek les, prepleskan z barvo, ki se lepo ujema s stenami. Podstavek je pač enostaven in spominja na leseno kozo, kakršno imamo tudi za vrtno mizo. Tukaj bo morda kdo oporekal bizarnemu Maričkinemu okusu. In po pravici!

Čez dan je Marička v poklicu, pa zvečer rada zbere včas pri sebi veselo družbo, da malo pokramlja, pa tudi, da se pobaha z novimi domisleki pri opremlitvi svojega stanovanja, ki ga njeni znanci tako občudujejo. n. o.

NAHOD

Zdaj je sezona prehladov, kašlja, nahodov, angin in vseh takih nadlog, ki jih prinaša s sabo pozna jesen, odnosno začetek zime. Človek je bil še pravkar vesel, kakor čiček in zdrav kakor dren, toda hipno ga poščegeta v nosu, kihanje se začne in že jo ima to sitno in nadležno bolezen, ki se ji pravi nahod. Telo postaja utrujeno, glava težka, noge kakor svinčene in v grlu nas praska in sili na kašelj. Če vzamemo takoj kapljico joda, toda samo eno kapljico, v kozarec vode, včasih še pomaga in zajezi bolezen. Če pa preko noči ne odleže in nas jutraj, ko vstajamo, mrazi in smo čisto zbiti in začutimo še bolečine v grlu, potem moramo to na videz nko obolelost resno vzeti in se je z radikalno kuro kolikor mogoče hitro otresti. Naredimo si vročo kopel, grgajmo, izpijmo grog ali vroč čaj, vzemimo aspirin, pa v posteljo! Pokrijmo se dobro in se spotijmo, če treba, tudi s pomočjo ogrevalnika. Prepoteno perilo menjajmo in se pri tem dobro frotirajmo. Nato pa se vdajmo okrepčalnemu spancu, ki nam zle duhove prehlada popolnoma prežene.

Stojé ali sedé

Še danes so vajene gospodinje in gospodinjske pomočnice opravljati gospodinjska dela večinoma stoje. Smešno in nedodno se jim zdi, da bi pri gospodinjskih opravkih sedele. Rajše pretrpe bolečine v kolenih in križu. Pa vendar marsikaj v gospodinjstvu naredimo sedé. Le privaditi se je temu treba. Vse sočivje, sadje in zelenjavo lahko otrebimo in pripravimo sedé za kuho. Tudi manjše kose perila lahko sedé zlikamo, če imamo v ta namen okrogel stolček, ki se vrti okoli svoje osi in se da po potrebi primerno zvišati, oziroma znižati, slično kakor klavirski stol.

Sipalniki za sol in poper

ki jih imamo na pogrneni mizi, imajo navadno zelo ozke odprtine, tako da najsprenejša roka ne zna napolniti posode, oz. da bi stresla soli in popra. Lahko si pomagata na ta način, da natreseš v posodico sol ali poper skozi majhen papirnat lijak, ki si ga zviješ iz papirja, kakor štacunar svoj škarnicelj.

Novih čevljev

se vsakdo veseli. Le mame ne, kajti mali otroci, taki, ki so komaj shodili, zelo radi padajo v novih čevljičkih, ker jim drsi zaradi gladkih podplatov, zlasti na parketnih tleh. Obdrzni podplat s steklenim papirjem, pa ne boš več trepetala za svojega malca.

Danes, ko skušamo vsi varčevati

v teh težkih časih, si marsikdo prebeli tudi sam svojo kuhinjo, shrambo, kopalnico ali vožo. Sten ni tako težko prepleskati, čim si se privadila dela. Težje je s stropom, kajli barva se cedi po držalu čopiča in kaplja na vnetega pleskarja oziroma pleskarico. Kako si odpomoreš? Če so otroci pri hiši, je gotovo kje v kakem kotu stara, počena gumijasta žoga. Prežeri jo v sredi in jo natakni na držalo čopiča, z odprtino navzgor, da se barva lovi in odtaka vanjo kakor v skledico. Ne boš se več jezila in delo bo šlo dvakrat hitreje od rok.

ZA MISLEČE GLAVE

60

Prvi dan v pisarni!

(PONATIS ZABRANJEN)

Čisto delo, ki so ga novemu učencu namenili v pisarni, je bilo načrtavanje papirne nomenklature za kartoteko v kolonah.

... Mrine. Globoko zamišljen opazuje predlobo, po kateri mora načrtati vse papirje in že ga je strah dolgočasnega dela. Ko bo treba vsak listič posebej prebrati z merilom in prevleči črte s črnilom.

Ko se že nekaj časa muči, pristopi stariši tovariš in ironično pripomni, da se mu zdi, kakor da ne vsakem lističu delo izobesa pričanja. — *NO, da si ne boš belili glave, se ga usmili tovariš, sti bom enkrat za vselej pokazal to Kolumbovo jajce. Vidiš, papirje je treba takole vzeti v roko in — ena, dve, je delo opravljeno.*

Kako neki se je treba lotiti dela, da gre naglo od rok?

61

Prijateljci telefona

(PONATIS ZABRANJEN)

Zena fotografa portretista Belca je opazila, da za njene odsotnosti njeni služkinji Minka in Zinka precej uporabljata telefon. Ker Minka in Zinka zmerom tajita, se hoče gospa sama prepričati ali je njen sum utemeljen ali ne. Domisli se poglobitnega orodja, s čimer jo moža in že je našel storjen.

»Minka! Zinka! Pokličite služkinji, ko se ob 9. uri zvečer odpravlja z doma. Zanesem se, da nočej ne bo nobena stopila v sobo, kjer je telefon. Luč v sobi sem pravkar ugasila.

Drugo jutro ima gospa Belčeva že dokaz, da se dekletki nista držali prepovedi. Na kakšen način je zasačila dekletki?

Bacili želike so tako majhni, da bi jih morali položiti 300 do 400 po dolžini drugega poleg drugega, da bi izpolnili 1 mm.

Teže kapljice računamo v splošnem na gram, to je na petstotinko grama. 20 kapljic tekočine tehta tedaj približno 1 g.

Ali že ... ?

... da streljajo topci lahko 38 km visoko

... da živi muha, koje ličinka se razvija samo v petroleju

... da preteče normalno zaposleni pismonoša v 10 letih pot okoli zemlje

... da se marmor v vročini upogne

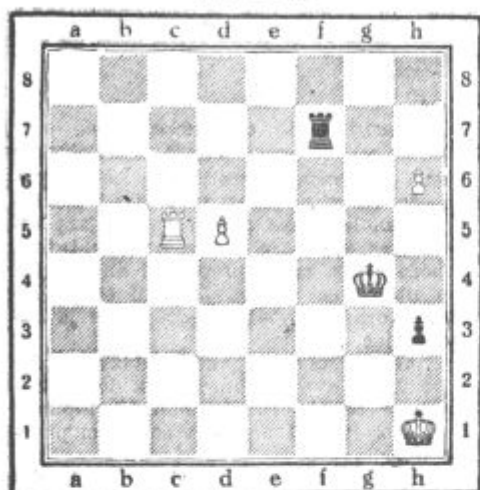

... da so začeli zamorci v vzhodni Afriki piti parfeme

PROBLEM 47

W. Bron

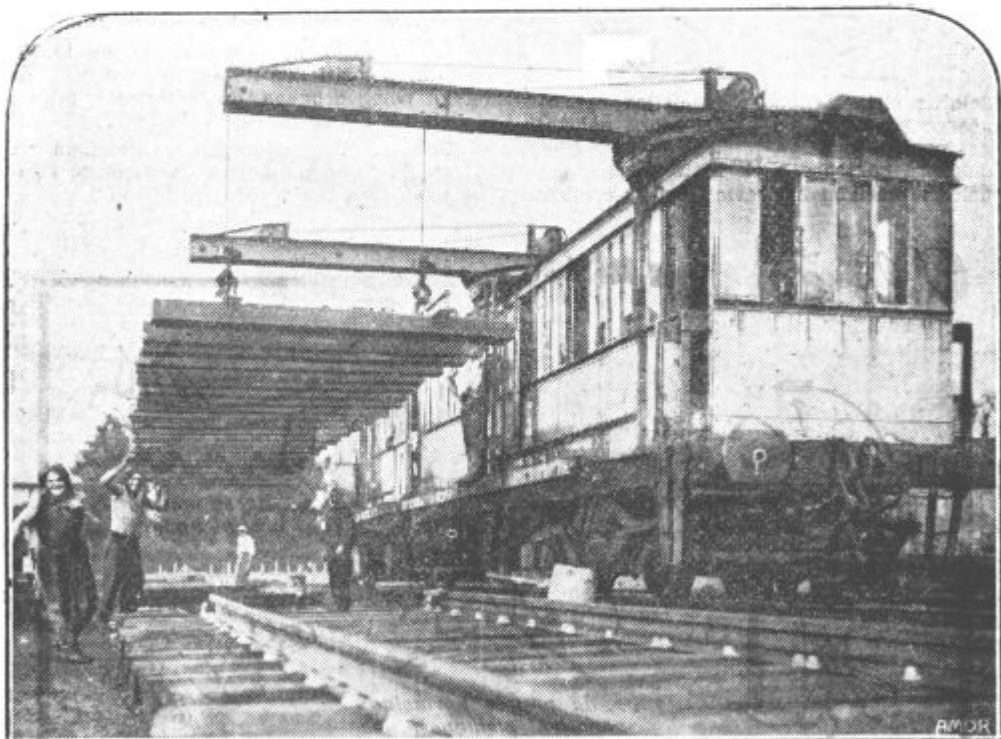
Beli vleče in dobi

Rešitev problema 46

1. d2—d4!, e5:d4. S tem manevrom pride beli stolp v igro; istočasno dovede pozicija črnega kmeta na d4 do nagle obkolitve črnega tekača. 2. Tb5—g5+, Kg8—f8. 3. Tg5:h5, Lh2—c7. 4. Ke6—d7, Lc7—b6. 5. Th5—b5! Lb6—a7. 6. Tb5—a5, La7—b6. 7. Ta5—a8+, Kf8 poljubno. 8. Kd7—c6 in beli dobi.

PROZORNE CIGARETE

Francoska monopolska uprava namerna izdelovati cigarete s prozornimi stročnicami brez šiva. Tobak bo zavrt v stotinko milimetra debel celofan, to je prozoren film iz posebno preparirane celuloze. Prednost te snovi nasproti običajnemu cigaretnemu papirju je v prvi vrsti večja trdnost. Prijetno pa bo tudi, da se bo tobak videl in da se ne bo tako naglo sušil. Ker daje navaden celofan, iz kakršnega se n. pr. izdeluje prozorni papir za zavijanje, neprijetno dišeč dim in se tudi v ustih občuti neprijeten sladkoben okus, je bilo treba celofan najprvo šele požlahtniti. Izlužen in z nekimi klorati prepojen gori celofan enakomerno in brez duha, kakor najboljši cigaretni papir.

VLAK ZA OBNAVLJANJE ŽELEZNISKIH PROG

Uprava francoskih državnih železnic se poslužuje za obnavljanje svojih prog moderne garniture, obstoječe iz več železniskih voz, ki so opremljeni z žerjavi ter vsem potrebnim orodjem in materialom. Slika kaže spuščanje daljšega odseka popolnoma sestavljenega železniškega tira na spodnji stroj proge